

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра публічного управління, адміністрування та права

Кваліфікаційна робота

на тему: **«УДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ
СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ»**

Виконала:

студентка академічної групи 201м – ДС
освітньо-професійної програми
«Публічне управління та адміністрування»
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 281

«Публічне управління та адміністрування»

_____ А. О. Гаврильєва

Науковий керівник:

доцент кафедри публічного управління,
адміністрування та права, к. ю. н.

_____ І. О. Пасічна

Полтава – 2021 рік

Бібліографічний опис та анотація кваліфікаційної роботи

Бібліографічний опис: Гаврильєва Алла Олександрівна. Удосконалення публічного управління у сфері соціального захисту населення. Спеціальність: 281 «Публічне управління та адміністрування». Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка». Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права. Кафедра публічного управління, адміністрування та права. Науковий керівник: Пасічна Ірина Олександрівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного управління, адміністрування та права. Полтава. 2021 рік.

Зміст роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел, додатків.

Анотація. У роботі проведено дослідження теоретичних засад публічного управління у сфері соціального захисту населення, визначено поняття та сутність публічного управління; охарактеризовано законодавство України з питань соціального захисту населення; проаналізовано зарубіжний досвід публічного управління у сфері соціального захисту населення; розглянуто систему органів публічного управління у сфері соціального захисту населення; проведено аналіз державних соціальних стандартів та державних соціальних гарантій у сфері соціального захисту в Україні; запропоновано напрями удосконалення законодавства України з питань соціального захисту населення, шляхи оптимізації сфери соціальних послуг, а також перспективи розвитку публічного управління у сфері соціального захисту населення в умовах упровадження європейських стандартів.

Ключові слова: публічне управління, соціальний захист населення, законодавство, органи державної влади, повноваження, соціальні послуги, соціальні стандарти, соціальні гарантії, європейські стандарти.

завдання

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ	9
1.1. Поняття та сутність публічного управління у сфері соціального захисту населення	9
1.2. Законодавство України з питань соціального захисту населення	19
1.3. Зарубіжний досвід публічного управління у сфері соціального захисту населення.....	27
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ.....	36
2.1. Суб'єкти публічного управління у сфері соціального захисту населення.....	36
2.2. Аналіз державних стандартів та гарантій у сфері соціального захисту.....	44
2.3. Аналіз сучасного стану надання соціальних послуг	55
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ	66
3.1. Напрями удосконалення законодавства України з питань соціального захисту населення	66
3.2. Шляхи оптимізації системи надання соціальних послуг.....	73
3.3. Модернізація публічного управління у сфері соціального захисту населення	81
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	94
ДОДАТКИ.....	106

ВСТУП

Актуальність теми. Удосконалення публічного управління у сфері соціального захисту населення передбачає необхідність наближення якості та рівня життя українського народу до світових стандартів, що потребує якісних змін у реалізації соціальної політики, покращення їх фінансового забезпечення. Державний курс щодо євроінтеграції та існуючі реалії публічного управління у сфері соціального захисту викликає необхідність послідовно змінювати внутрішню соціальну політику для досягнення високих соціальних стандартів, створення розвиненої системи соціального захисту та ефективного соціального забезпечення, захисту прав та інтересів громадян нашої держави.

Сучасна система публічного управління соціальним захистом населення є не достатньо ефективною, а соціальним зобов'язання держави не забезпечуються її фінансовими можливостями. Наразі положення Конституції України, які визначають Україну як соціальну державу, не дотримуються повністю, оскільки рівень життя більшості населення значно знижується.

Метою соціального захисту є забезпечення достатнього рівня життя населення, а особливо тих категорій громадян, які потребують першочергової підтримки від держави (вимушених переселенців, постраждалих від стихійного лиха тощо). Ця мета логічно випливає зі змісту ст. 46 Основного закону України. Конституцією України передбачено, що громадяни мають право на належне їх забезпечення у разі втрати працездатності, годувальника, на випадок безробіття, старості та інших обставин, передбачених законом.

Нова соціальна політика має ґрунтуватися на адресності, справедливості та інтересах кожного громадянина. Однак, питання здійснення ефективного публічного управління у сфері соціального захисту та розроблення конкретних методів проведення ефективної соціальної політики в Україні залишаються актуальними і сьогодні.

Проблема переосмислення сутності публічного управління соціальним захистом населення стоїть дуже гостро в умовах сучасного рівня розвитку

держави. Важливо визначити чітку мету та завдання соціального захисту, механізмів та етапів здійснення публічного управління соціальним захистом населення. Особливої актуальності ця проблема набуває у зв'язку з нестабільністю економічної ситуації в Україні, а також військовим конфліктом на Сході. Зазначене вище зумовлює потребу у здійсненні ефективного публічного управління соціальним захистом населення, спрямованого на забезпечення допомоги громадянам, які її потребують, сприяння соціальному партнерстві.

Стан наукової розробки проблеми. Теоретико-методологічні засади публічного управління соціальним захистом населення, його система та механізми, сприяння реалізації соціальних прав громадян досліджували відомі вчені: В. Авер'янов, В. Бакуменко, Д. Бахрах, М. Бевзенко, Ю. Битяк, М. Білинська, Н.Болотіна, Н. Борецька, Н.Власенко, О.Власюк, В. Дубич, М.Кравченко, В.Трощинський, І.Хожило та ін. Варто вказати, що незважаючи на те, що питання соціального захисту в науковій літературі досліджені, потреба у розробці новітніх підходів до методів та механізму публічного управління соціальним захистом, а також питання їх удосконалення все ще залишаються невирішеними в сучасних умовах розвитку держави.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є розвиток теоретичних положень і розроблення пропозицій щодо удосконалення публічного управління у сфері соціального захисту населення в Україні в сучасних умовах.

Відповідно до поставленої мети дослідження були визначені основні завдання:

- з'ясувати поняття та сутність публічного управління у сфері соціального захисту населення;
- охарактеризувати законодавство України з питань соціального захисту населення;
- вивчити зарубіжний досвід здійснення публічного управління у сфері соціального захисту населення;

- охарактеризувати систему органів публічного управління у сфері соціального захисту населення;
- проаналізувати державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії в Україні;
- проаналізувати сучасний стан надання соціальних послуг в Україні;
- розробити пропозиції і рекомендації щодо удосконалення законодавства у сфері соціального захисту населення;
- запропонувати шляхи оптимізації системи надання соціальних послуг в Україні;
- визначити перспективи розвитку публічного управління у сфері соціального захисту населення.

Об'єктом дослідження є система публічно-управлінських відносин, що складаються у сфері соціального захисту населення.

Предметом дослідження є публічне управління у сфері соціального захисту населення.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою дослідження, відповідно до поставленої мети і сформульованих завдань, стали такі наукові методи: загальнонауковий (діалектичний метод) та спеціальні методи дослідження: історичний, метод економічного аналізу, метод статистичних порівнянь. Діалектичний метод застосовувався при вивченні понять і термінів у сфері соціального захисту, історичний метод використано при вивченні становлення та розвитку системи соціального захисту населення, метод економічного аналізу та статистичних порівнянь застосовувався в аналізі фінансування соціального захисту населення.

Нормативну основу дослідження становлять Конституція України, закони України, Укази Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Практична значимість. Результати дослідження полягають у розробленні пропозицій щодо удосконалення публічного управління у сфері соціального захисту населення.

Матеріали дослідження висвітлено автором у публікаціях, виступах на науково-практичних конференціях. Окремі теоретичні положення кваліфікаційної роботи опубліковано у збірнику матеріалів VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю «Організаційно-правові аспекти публічного управління» (Полтава, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 29 квітня 2021 року).

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

1.1. Поняття та сутність публічного управління у сфері соціального захисту населення

Соціальний захист населення є однією з найпріоритетніших функцій держави. Держава існує для того, щоб забезпечувати захист своїх громадян. Цей захист передбачає підтримання населення, фінансове забезпечення його у разі необхідності, зокрема у випадках, визначених законодавством держави. Громадяни так чи інакше досягають старості, залишаються без роботи, годувальників, втрачають працездатність, стикаються з іншими життєвими проблемами. В таких випадках саме держава може та має забезпечити належні потреби населення. У зв'язку з цим, актуальним є дослідження поняття та сутності публічного управління у сфері соціального захисту населення.

Вперше термін «публічне управління» був використаний британським посадовцем Десмондом Кілінгом у 1972 р. На його думку, публічне управління має знайти найкращий спосіб використання ресурсів для досягнення пріоритетних цілей державної політики. Поява нової форми - публічного управління зумовлена необхідністю модернізації організаційної структури та процедур, які вона використовує, щоб усі державні установи могли краще працювати. Державне управління передбачає ефективне функціонування всієї системи політичних інститутів [104].

Етимологія слова «управляти» основана на перекладі його з латинської мови на слово «рука». Тлумачний словник української мови слово «управляти» визначає як: користуватися кермом; керувати діяльністю та роботою когось чи чогось; стояти на передовій когось чи чогось тощо Пристрої управління контролюють рух, прогрес і роботу чогось; контролюють процес, впливають на розвиток та стан речей [32].

У цьому випадку управління нерозривно пов'язане з владою. Воно в основному визначається як спосіб (спроможність) суб'єкта влади здійснювати односторонній вплив на об'єкт влади, змушуючи його дотримуватись певної поведінки чи стримування [15].

Публічне управління безпосередньо є видом соціального управління та включає: управління, основним суб'єктом якого є відповідні державні структури та управління, основним суб'єктом якого є відповідні неурядові організації [4].

Публічне управління є діяльність уповноважених суб'єктів, орієнтована на зовнішні дії, які передбачають виконання політичних рішень та реалізацію Конституції України та положень законодавства України. Така діяльність може бути обов'язковою або необов'язковою на основі норми адміністративного права [47].

В.Авер'янов слушно зазначає з цього приводу, що всупереч стереотипній точці зору, відносини у сфері управління не домінують серед відносин, які становлять предмет адміністративного права. Сучасний стан правового регулювання адміністративних відносин характеризується тим, що відносини фактично не мають управлінський характер [25].

З одного боку, ця наукова позиція видається дуже переконливою та сучасною, оскільки основна увага приділяється не примусу, а публічному управлінню. Однак він може мати певні недоліки, тому дослідники пишуть, що управління – це вплив суб'єкта влади на поведінку людей з метою організації, координації та керівництва ними для ефективного досягнення загальних (спільних) цілей та завдань [26].

О.Оболенський підкреслює, що через публічне управління забезпечується реалізація комплексу раціональних впливів на функціонування та розвиток команди на основі певної програми, а також інформації про поведінку та стан об'єктів управління. Він спрямований на підтримку, вдосконалення та розвиток об'єктів управління для досягнення єдиної поставленої мети. Отже, можна зробити висновок, що публічне управління спрямовується на досягнення

суспільних цінностей [54].

На думку М. Лахижі, важливим є відновлення стабільності публічної служби, що вимагає досвіду, професіоналізму та патріотизму. За нинішньої ситуації найважливіше – це сформулювати стратегію розвитку, яку політики мають реалізовувати разом із громадськістю, спираючись на наукові розробки [42].

Форми публічного управління є зовнішнім проявом власне функцій інститутів публічного управління. На зміст, форму та методи публічного управління впливають норми адміністративного права. Кожна функція та її зміст визначаються цілями, які стоять перед кожною державною владою та цілою країною. Мета публічного управління визначається через його кінцеві результати [12].

Реалізація функцій публічного управління заради відповідних кінцевих результатів забезпечується, зокрема виконавчою владою – Кабінетом Міністрів України – відповідно до норм Конституції України та Закону України «Про Кабінет Міністрів України». Функції публічного управління реалізуються залежно від галузі управління, зокрема, у сфері освіти та науки, соціального захисту населення, сільського господарства, збройних сил тощо.

Реалізація функцій публічного управління у сфері соціального захисту є діяльністю органів виконавчої влади, пов'язаною із забезпеченням достатнього рівня життя незахищених верств населення. Ця діяльність передбачає здійснення видатків з Державного бюджету України для надання фінансової допомоги громадянам, які цього потребують, а також проведення комплексу відповідних державних заходів економічних, правових й організаційних. Державні заходи спрямовані на реалізацію соціальних прав громадян, передбачених законодавством України.

Соціальні права громадян визначені та гарантовані безпосередньо міжнародними та національними правовими нормами, зміст яких буде проаналізовано в наступному підрозділі роботи. Україна, як соціальна держава, має на меті створити для кожного громадянина найсприятливіші умови життя,

реалізувати його особисті потреби та здібності та забезпечити високий рівень соціального захисту.

Крім того, розробка законів, здійснення відповідних заходів для зростання добробуту та забезпечення соціальної стабільності є важливими умовами приєднання України до Європейського Союзу. Згідно статті 25 Загальної декларації прав людини, правова держава має гарантувати право на рівень життя, який враховує харчування, житло та медичну допомогу, необхідну для підтримки здоров'я, добробуту та сімейного благополуччя, а також право на соціальне забезпечення на випадок старості, безробіття, інвалідності чи хвороби або інших випадків, коли втрачені засоби до існування, які не залежать від людини [35].

Соціальний захист населення передбачає: усі види соціального забезпечення, включаючи соціальне страхування (у разі безробіття, інвалідності, бідності тощо); система пільг щодо фінансового забезпечення громадян, що залежить від правового їх соціального статусу; усі види допомог для постраждалих громадян внаслідок різного роду катастроф; гарантії від соціальних ризиків.

Сучасний стан розвитку системи соціального забезпечення населення України має базуватися на ефективному наданні соціальних послуг, соціальному спонсорству, залученні коштів неурядових організацій, покращенні матеріальних умов життя малозабезпечених громадян, підвищенні соціальних стандартів, забезпечення соціальних гарантій. На сьогодні на національному рівні система соціального захисту стикається з багатьма проблемами, зокрема недосконалою правовою базою для соціального забезпечення населення; необхідністю покращення програм адресної соціальної допомоги; неузгодження різних програм соціальної допомоги, зокрема програм соціальної допомоги на житлові послуги, програм допомоги малозабезпеченим сім'ям тощо. У зв'язку з цим варто зосередити увагу на теоретичних аспектах публічного управління у сфері соціального захисту населення, зокрема визначення поняття соціального захисту. Єдиного підходу до розуміння цього

поняття га сьогодні наукою не вироблено. Так, проведемо аналіз наукових поглядів на дефініцію «соціальний захист» (рисунок 1.1).

П. І. П. науковця, джерело	Визначення поняття «соціальний захист»
Н. Болотіна	діяльність держави, спрямована на забезпечення формування й розвитку повноцінної особистості, виявлення й нейтралізацію негативних факторів, що впливають на неї, створення умов для самовизначення і ствердження ужитті. У вузькому розумінні соціальний захист – сукупність економічних і правових гарантій, що забезпечують додержання найважливіших соціальних прав громадян, досягнення соціально прийнятного рівня життя
Н. Борецька	система соціальних та економічних прав, що закріплюється законодавчо державою і реалізується її соціальною політикою на основі механізмів забезпечення життєвого рівня, достатнього для відтворення і розвитку особистості на всіх етапах розвитку життєдіяльності людини
Л. Дідківська	державна підтримка певних категорій населення, які можуть зазнавати негативного впливу ринкових процесів, забезпечення відповідного рівня життя шляхом надання правової, фінансової, матеріальної допомоги окремим громадянам (найбільш вразливим верствам населення), а також створення соціальних гарантій для економічно активної частини населення, забезпечення прийнятних для країни умов життя та праці громадян, у тому числі через установлення соціальних стандартів
В. Лагутін	сукупність заходів, що здійснюються у суспільстві для забезпечення суспільно нормативних умов матеріального та духовного життя всіх членів суспільства, насамперед тих, хто не здатний самостійно забезпечувати такі умови
М. Лукашевич	система соціальних відносин, за яких індивід здатний самостійно клопотатися про себе, створити умови для власної і своїх дітей життєдіяльності. У вузькому значенні під цим розуміється соціальна політика держави, яка намагається адміністративними заходами забезпечити задовільне або хоча б стерпне існування тим групам населення, які перебувають в особливо складному становищі і не здатні без зовнішньої підтримки поліпшити його

В. Москаленко	певний механізм, за допомогою якого досягається мінімальний життєвий рівень громадян, це система заходів і відповідних інститутів, призначених для забезпечення нормального існування людини, підвищення рівня задоволення її соціальних потреб, якості життя та перспектив
І. Михайловська	багаторівнева система економічних, соціальних та правових відносин по управлінню соціальними ризиками суспільства для ліквідації їх небажаних наслідків та забезпечення належного рівня життя
О. Новикова	процес по досягненню соціальної безпеки
О. Сергієнко	реалізація права на забезпечення в разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від людини причин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законодавством
С. Сіденко	сукупність законодавчо закріплених економічних, правових і соціальних гарантій, які надає суспільство кожному своєму члену в разі безробіття, втрати або різкого скорочення доходів, хвороби, народження дитини, виробничої травми, інвалідності, старості тощо
В.Скуратівський	комплекс організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на захист добробуту кожного члена суспільства в конкретних економічних умовах
П. Шевчук	комплекс організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на забезпечення життя, здоров'я та добробуту населення за конкретних економічних умов
Ю. Шклярський	сукупність усіх форм, які застосовує суспільство для забезпечення захисту від ризиків захворювань, старості, для гарантування у разі зменшення або втрати доходу
Авторське визначення	діяльність уповноважених органів держави щодо забезпечення реалізації громадянами соціальних прав, визначених законодавством України

Рис. 1.1 – Визначення поняття «соціальний захист»
(розроблено автором на основі
[8; 10; 27; 41; 45; 48; 52; 53; 85; 86; 87; 100; 102])

Як справедливо зазначає Бичков С., «кінцевою метою соціального захисту є надання кожному члену суспільства, незалежно від соціального походження, національності чи раси, можливості вільного розвитку та реалізації своїх здібностей. Іншою метою є збереження соціальної стабільності, тобто запобігання соціальній напруженості, спричиненій майновою, расовою, культурною та соціальною нерівністю» [5].

Незважаючи на те, що публічне управління у сфері соціального захисту здійснюється в основному органами виконавчої влади, сам соціальний захист є діяльністю зокрема й органів інших гілок влади. Так, орган законодавчої влади встановлює норми соціального захисту, визначає соціальні гарантії та стандарти. Органи судової влади застосовують ці норми, за допомогою чого громадяни захищають свої соціальні права. Отже, в цілому соціальний захист населення є діяльністю уповноважених органів державної влади.

Аналізуючи категорію публічного управління у сфері соціального захисту, слід відмітити, що це діяльність уповноважених органів виконавчої влади держави щодо забезпечення реалізації громадянами своїх соціальних прав, визначених законодавством України.

Для того, щоб чітко зрозуміти сутність діяльності держави щодо забезпечення реалізації громадянами соціальних прав, визначених законодавством України, необхідно з'ясувати зміст державної системи соціального захисту населення. До елементів цієї системи, перш за все, належать: соціальні гарантії та стандарти, соціальна допомога, соціальне страхування, соціальні послуги (рисунок 1.2) [58].

Для з'ясування сутності системи соціального захисту населення, проаналізуємо окремі її структурні елементи. Законодавством передбачено два види соціального страхування: обов'язкове та добровільне відповідно до Закону України «Про страхування» від 7 березня 1996 р. [76].

Законом України «Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [55] загальнообов'язкове державне соціальне страхування охоплює матеріальне забезпечення населення

на випадок хвороби, або втрати (повної, часткової або тимчасової) працездатності, годувальника, у разі безробіття, й на випадок старості й за інших, незалежно від громадян обставин, передбачених законодавством України. Матеріальне забезпечення здійснюється за рахунок грошових фондів, які утворюються за рахунок страхових внесків, а також інших джерел, визначених законом.

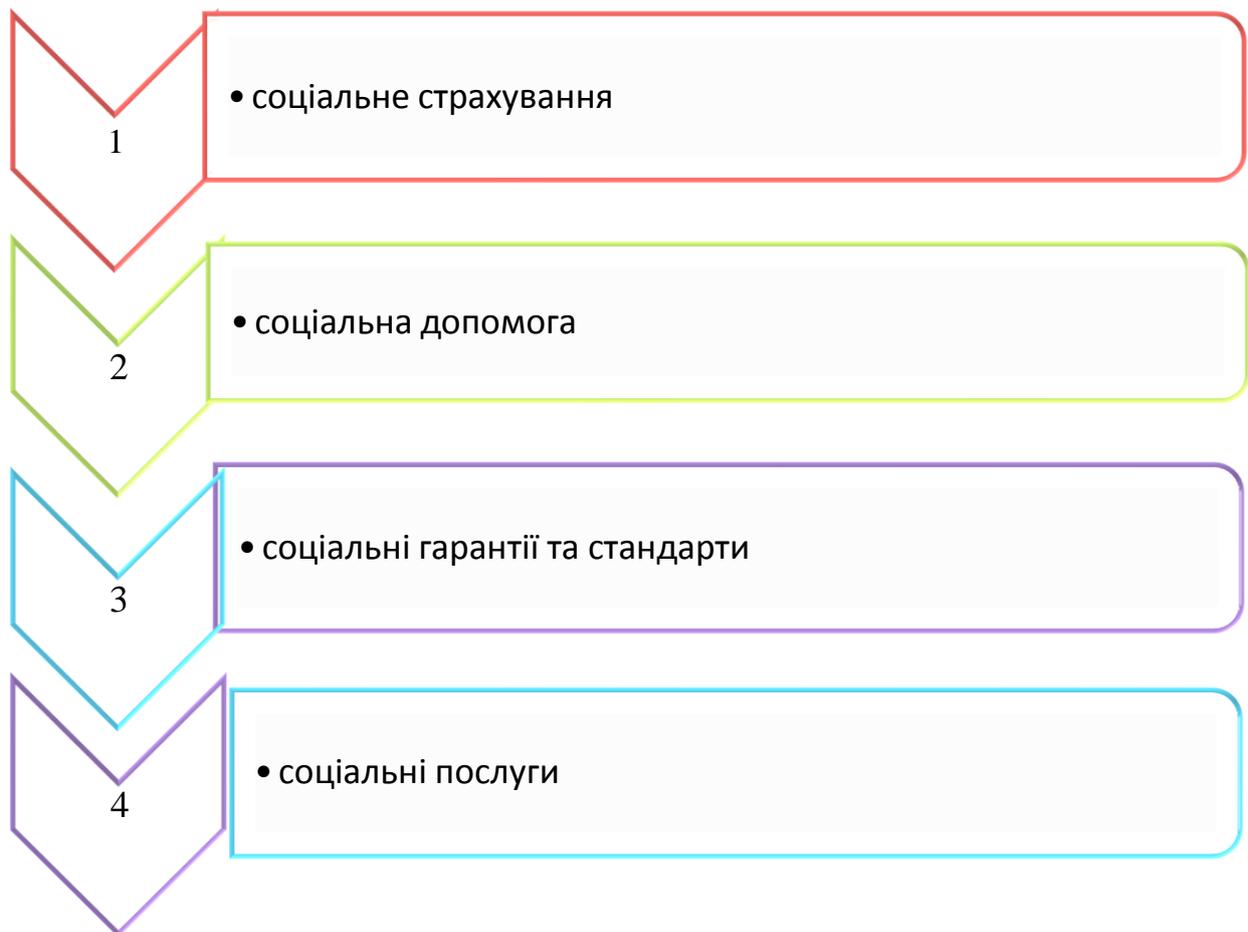

Рис. 1.2 – Зміст державної системи соціального захисту населення (розроблено автором на основі [58])

Соціальна допомога відрізняється від соціального страхування тим, що відповідно до певних стандартів, встановлених законодавцем, соціальну допомогу можуть отримати лише люди в скрутному матеріальному становищі. Що ж стосується виплат соціального страхування, то вони надаються

незалежно від матеріального становища за умови, що особа застрахована та сплачує внески на соціальне страхування.

Державна соціальна допомога надається відповідно до законодавства України малозабезпеченим сім'ям; сім'ям з дітьми; інвалідам; постраждалим у зв'язку з Чорнобильською катастрофою; на дітей-сиріт, позбавлених батьківського піклування; батькам-вихователям і прийомним батькам; особам які доглядають за інвалідами; особам для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг; учасникам масових акцій громадського протесту, що постраждали та членам їхніх сімей; особам, котрі переміщуються з тимчасово окупованої території України та іншим категоріям громадян.

Обов'язковою умовою ефективного публічного управління у сфері соціального захисту є наявність системи державних соціальних гарантій. Відповідно до Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», до соціальних гарантій належать: мінімальний розмір заробітної плати, пенсії за віком; розміри державної соціальної допомоги; неоподаткований мінімум доходів громадян; розміри інших соціальних виплат [64] Соціальні стандарти передбачаються державою для визначення розмірів державної соціальної допомоги, виплат за обов'язковим державним соціальним страхуванням, державних соціальних гарантій у сфері оплати праці.

Останнім елементом державної системи соціального захисту є соціальні послуги. Закон України «Про соціальні послуги» від 17 січня 2019 р. визначає соціальні послуги як спрямовані дії щодо профілактики складних обставин в житті громадян, їх подолання чи мінімізацію негативних наслідків таких обставин [74]. Порядок надання соціальних послуг громадянам визначено Кабінетом Міністрів України.

Отже, сутність публічного управління становлять функції, на які воно спрямоване. Ці функції є змістом державного управління як самостійної форми діяльності, що має конкретну мету, але запланований результат може бути досягнутий лише за умови правильних цілей управління, забезпечення матеріалами, персоналом, законодавчої бази, об'єктивної інформації.

Зміст публічного управління у соціальній сфері полягає в координації, гармонізації фундаментальних взаємодій, вдосконаленні структури цієї надзвичайно складної системи та вимаганні участі керівництва значної кількості підрозділів на всіх рівнях організації: регіональному, місцевому.

Напрями публічного управління у сфері соціального захисту населення представлені на Рис. 1.3.

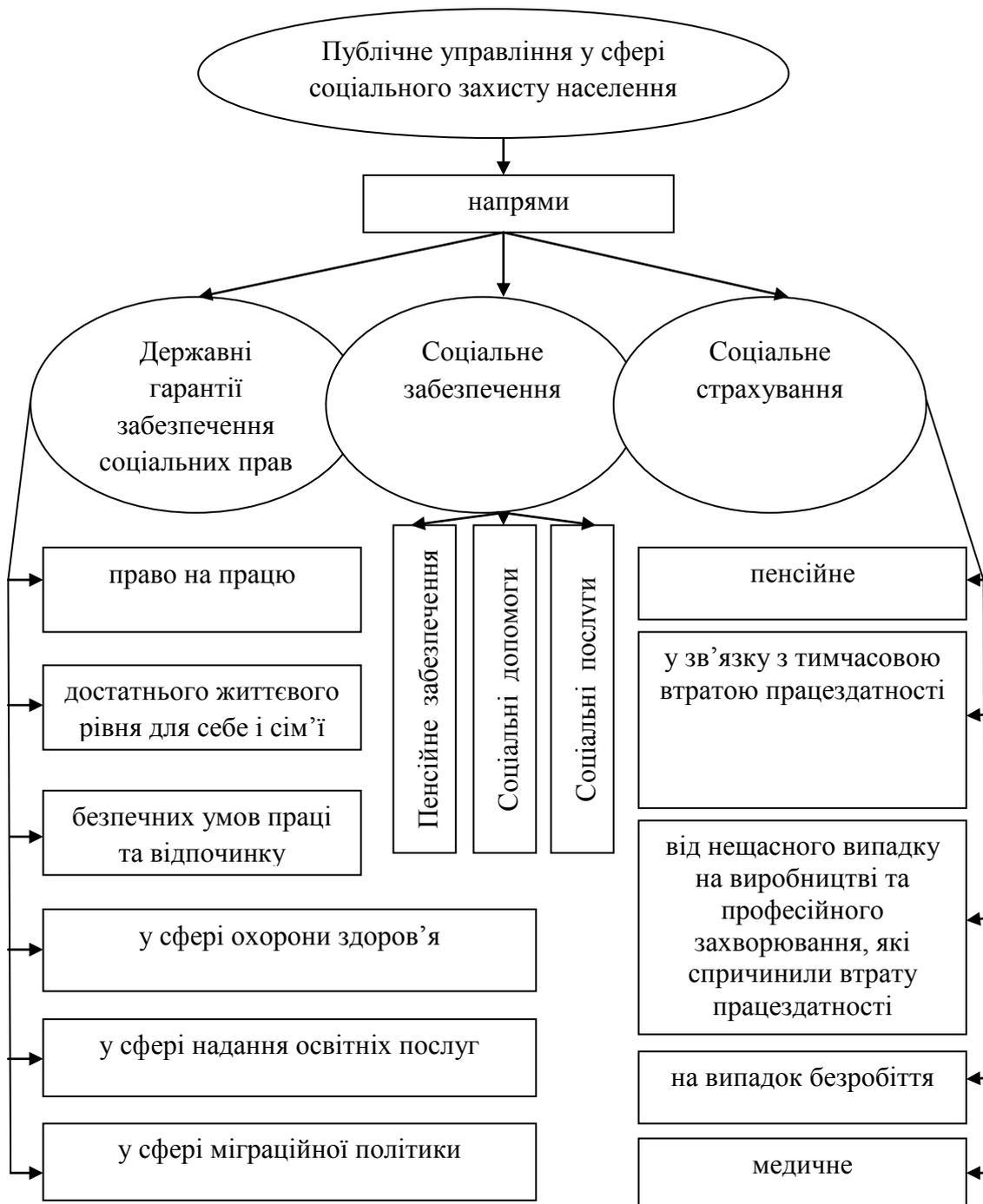

Рис. 1.3 – Публічне управління у сфері соціального захисту населення

Право на соціальний захист передбачене законом, гарантоване державою певними для отримання особою на умовах та в порядку, визначених законом та договором, матеріального забезпечення та соціального обслуговування [8].

Таким чином, публічне управління у сфері соціального захисту населення можна визначити як діяльність уповноважених органів виконавчої влади держави щодо забезпечення реалізації громадянами своїх соціальних прав, визначених законодавством України, яка полягає у наданні усіх видів соціальної допомоги, соціальних послуг, виплат із соціального страхування, а також соціальних гарантій.

1.2. Законодавство України з питань соціального захисту населення

Основи українського законодавства про соціальний захист проголошують принципи соціального захисту населення України та регламентують суспільні відносини у сфері соціального захисту для гарантування права кожного на гідні умови життя.

Соціальні права людини закріплені в міжнародно-правових актах, зокрема Загальній декларації прав людини (ООН, 1948 р.) [35], Європейській соціальній хартії (Рада Європи, 1961 р.) [34], Міжнародному Пакті про економічні, соціальні та культурні права (ООН, 1966 р.) [50] та інших документах.

Це прямо передбачено статтею 46 Конституції України [38], в якій зазначається, що громадяни мають право на соціальний захист, який передбачає надання їм соціального захисту у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника та безробіття, старості, а також внаслідок інших життєвих обставин, за яких необхідний захист та соціальна підтримка. Соціальний захист населення є багатогранною системою, яка узгоджується з усіма законодавчими та адміністративними рішеннями для забезпечення кожного громадянина, який потребує соціальної допомоги.

Це право в Україні та за кордоном забезпечується спеціальною підгалуззю права – правом про соціальне страхування. Воно право гарантується

державним соціальним страхуванням, а також оплатою страхових внесків, коштів та інших джерел соціального страхування від фізичних осіб, підприємств та корпорацій.

Міжнародна організація праці (МОП) визначає принцип соціального захисту як комплексну соціальну підтримку всіх людей, незалежно від внеску в роботу та стажу роботи. Конвенція МОП 1952 р. та міжнародні норми праці включали дев'ять основних напрямків соціального захисту, таких як охорона здоров'я, допомога у разі смерті, допомога сім'ї, аліменти на дітей та допомога сім'ям з дітьми унаслідок виробничого травматизму, допомога у зв'язку інвалідністю. Іншими словами, широке визначення соціального захисту – це соціальна підтримка всього суспільства, а його призначення – соціальне забезпечення.

Законодавство визначає розмір державних доходів та видатків (включаючи на соціальну політику) та включає положення щодо забезпечення виконання бюджету протягом бюджетного періоду. Закон України про Державний бюджет України [63] передбачає видатки на програми соціального забезпечення та захисту громадян, визначає розмір мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму та інших соціальних стандартів. Відносини, які виникають під час підготовки, розгляду, затвердження, виконання бюджету, виконання звіту та контролю за дотриманням бюджетного законодавства, регулюються Бюджетним кодексом України [14].

Забезпечення соціального захисту населення гарантується окремими актами законодавства (рисунок 1.4).

Рис.1.4 – Законодавство України у сфері соціального захисту населення (розроблено автором)

Правові, фінансові та організаційні основи загальнообов'язкового державного соціального страхування, гарантії працюючим громадянам щодо їх соціального захисту у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, вагітністю та пологами, від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, життя та здоров'я визначено Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 №1105-XIV [68].

Правові засади загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття визначено Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття»

від 02.03.2000 №1533-III [69]. Обов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття являє собою систему прав, обов'язків та гарантій, яка забезпечує матеріальне утримання у разі безробіття внаслідок обставин, що надається за рахунок коштів Фонду загального обов'язкового страхування.

Так, Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» від 21.03.1991 №875-XII [70] визначає принципи соціального захисту інвалідів в Україні та надання їм можливості мати доступ до економічної, соціальної та громадської діяльності, та створення умов, які дозволять інвалідам належним чином реалізовувати свої особисті та соціальні права й свободи, вести здорового способу життя відповідно до здібностей, можливостей та інтересів особи. Інваліди в Україні мають усі соціально-економічні, політичні, особисті права та свободи, закріплені Конституцією України, українськими законами та міжнародними договорами, обов'язковість яких затверджена Верховною Радою України.

Відповідно до Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20.12.1991 №2011-XII [73] визначено принципи державної політики щодо соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей, встановлено єдину систему соціального захисту та гарантує сприятливі умови для реалізації їх конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни в економічній, соціальній, політичній сферах. Соціальний захист військовослужбовців – це державна діяльність, метою якої є встановлення системи правових та соціальних гарантій, що забезпечує реалізацію конституційних прав та свобод, що відповідає матеріальним та духовним потребам державних службовців відповідно до їх конкретної служби, статусу у суспільстві, підтримувати соціальну стабільність у військовому середовищі. Це право на їх забезпечення у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття внаслідок обставин, від яких вони не залежать, у старості, та в інших випадках відповідно до закону.

Законом України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» від 21.11.1992 №2811-XII [67] визначено рівень матеріальної підтримки сімей з

дітьми, гарантований державою шляхом надання державної фінансової допомоги з урахуванням складу сім'ї, її доходів та віку дітей, що має на меті забезпечити пріоритетність державної підтримки сімей з дітьми у загальній системі соціального захисту. Згідно закону можуть бути призначені такі види державної допомоги сім'ям з дітьми: допомога по вагітності та пологах, допомога при народженні дитини; одноразова допомога «пакунок малюка»; допомога в усиновленні дитини; допомога дітям, які перебувають під опікою чи піклуванням; допомога на дітей одиноким матерям; догляд за дітьми з важкими перинатальними ураженнями нервової системи, важкими вродженими вадами розвитку, рідкісними захворюваннями, онкологічними, онкогематологічними захворюваннями, ДЦП, важкими психічними розладами, цукровим діабетом I типу (інсулінозалежним), гострим або хронічним захворюванням нирок IV ступеня, на дитину, яка отримала серйозну травму, потребує пересадки органу, потребує паліативної допомоги, яким інвалідність не встановлено.

Порядок надання соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям встановлено Законом України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» від 1.06.2000 №1768-III [66]. Цей закон має на меті реалізацію конституційних гарантій права громадян на соціальний захист - забезпечення рівня життя не нижче рівня життя шляхом надання фінансової підтримки найменш соціально захищеним сім'ям та сприяння їхній економічній незалежності. Розмір державної соціальної допомоги визначається як різниця між прожитком сім'ї та її середньомісячним сукупним доходом. До стабілізації економічної ситуації в Україні розмір державної соціальної допомоги визначатиметься з урахуванням рівня прожиткового мінімуму. Рівень прожиткового мінімуму визначається на основі можливостей державного бюджету України та затверджується одночасно із законом про державний бюджет України на рік. Для громадян, яким надано статус особи, яка проживає та працює (навчається) на території, якій надано статус гірської, рівень проживання збільшується на 20 відсотків. Максимальний розмір державної соціальної допомоги не повинен перевищувати рівень харчування сім'ї,

Ветерани праці та інші громадяни похилого віку в Україні захищені відповідно до законодавством України щодо основних засад соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку, де визначено основні принципи державної політики щодо ветеранів праці та інших громадян похилого віку та має на меті сформувати гуманне, шанобливе ставлення до них у суспільстві та забезпечити їх активну тривалість життя. Закон гарантує ветеранам праці та людям похилого віку рівні можливості з іншими громадянами на економічних, соціальних, політичних та сприятливих умовах для повноцінного життя.

Правовий статус та основи соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи врегульовано Законом України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 28.02.1991 №796-ХІІ [79], який встановлює основні правила реалізації конституційного права громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, на захист їх життя та здоров'я та створює єдиний порядок визначення категорій радіоактивно забруднених територій, умов життя та праці, соціального захисту постраждалого населення. Закон спрямований на захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та вирішення відповідних медичних та соціальних проблем, викликаних радіоактивним забрудненням території. громадяни, які постраждали від інших ядерних аварій та випробувань, військові навчання з ядерною зброєю та пов'язані з ними медичні та соціальні проблеми.

Правовий статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту визначено Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22.10.1993 №3551-ХІІ [77]. Закон спрямований на здійснення захисту ветеранів війни шляхом: забезпечення належних умов для збереження здоров'я та тривалості активного життя; організація соціальних та інших видів послуг, зміцнення матеріально-технічної бази закладів та служб, створених для цього, та підготовка відповідних спеціалістів; реалізація цільових програм соціально-правового захисту ветеранів війни; надання

відповідних пільг, переваг та соціальних гарантій у процесі найму відповідно до професійної підготовки та щодо стану здоров'я.

Відповідно до Закону України «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист» від 24.03.1998 №203/98-ВР [78] встановлюється статус ветеранів на військовій службі, ветеранів у внутрішніх справах, національної поліції, ветеранів податкової міліції, ветеранів Державної пожежної служби, ветеранів Державної кримінально-виконавчої служби України, ветеранів служби цивільного захисту, ветеранів Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, передбачає основи соціального захисту громадян, звільнених з військової служби, служби в органах внутрішніх справ, Національної поліції, державній пожежній охороні, Державній кримінально-виконавчій службі України, органах і підрозділах цивільного захисту, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України та членів їх сімей, встановлює гарантії, які забезпечують гідне життя, їх активні діяльність, честь та повагу у суспільстві.

Законодавство гарантує інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам право на матеріальну підтримку за рахунок державного бюджету України та їх соціальний захист шляхом встановлення державної соціальної допомоги прирівняної до прожиткового мінімуму. Відповідне матеріальне забезпечення передбачене Законом України «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам» від 16.11.2000 року №2109-III [65].

Одним із гарантованих виплат, мінімальний розмір якої регулюється державою є мінімальна заробітна плата. Відповідно до Закону України «Про оплату праці» [71]. Для підприємств усіх форм власності обов'язковою на всій території України державною соціальною гарантією за працю для працівників є мінімальна заробітна. Розмір заробітної плати працівника не може бути нижчим за мінімальну заробітну плату за повністю виконану норму роботи. Якщо заробітна плата працівника, який виконав місячну норму роботи, нижча від

законодавчо встановленої мінімальної заробітної плати, роботодавець доплачує до рівня мінімальної заробітної плати.

Основні організаційно-правові принципи надання соціальних послуг, спрямованих на запобігання складним життєвим обставинам, подолання або мінімізацію їх негативних наслідків для осіб, які перебувають у складних життєвих ситуаціях визначені в Законі України «Про соціальні послуги» від 17.01.2019 № 2671-VIII [74].

Закон визначає показники якості соціальних послуг як набір показників, які використовуються для оцінки процесу надання соціальних послуг та їх постачальників на відповідність встановленим вимогам та ефективності соціальних послуг для запобігання складним умовам життя, подолання або мінімізації їх негативних наслідків. для окремих осіб, які знаходяться в таких обставинах.

Серед складних життєвих обставин закон визначає обставини, які негативно впливають на життя, здоров'я та розвиток людини, на функцію сім'ї, які сім'я не може подолати самостійно.

Фактори, які можуть спричинити складні умови життя:

- а) старість;
- б) часткова або повна втрата рухової активності, пам'яті;
- в) невиліковні хвороби, захворювання, що потребують тривалого лікування;
- г) психічні та поведінкові розлади, у тому числі через вживання психоактивних речовин;
- д) інвалідність;
- е) бездомність;
- є) безробіття;
- ж) бідність особи;
- з) порушення поведінки у дітей внаслідок розлучення батьків;
- и) виключення батьків або осіб, які їх замінюють, від виконання своїх обов'язків щодо виховання дитини;

- і) втрата соціальних зв'язків, у тому числі у в'язниці;
- й) жорстоке поводження з дітьми;
- к) гендерне насильство;
- л) домашнє насильство;
- м) опинитися в ситуації торгівлі людьми;
- н) шкода, завдані пожежею, стихійним лихом, катастрофою, бойовими діями, терористичними актами, збройними конфліктами, тимчасовою окупацією.

Отже, враховуючи зазначене вище, можнї відзначити, що законодавство України включає низку нормативно-правових актів – спеціальних законів, які регулюють суспільні відносини у сфері соціального захисту громадян. У зв'язку з цим необхідно систематизувати законодавство України – прийняти єдиний кодифікований акт, який би містив уніфіковані норми щодо соціального захисту населення України.

1.3. Зарубіжний досвід публічного управління у сфері соціального захисту населення

Одна з основних функцій держави – забезпечення соціальних норм та хороших умов життя для своїх громадян. Спроможність держави виконувати соціальну функцію оцінюється рівнем надання високоякісних соціальних послуг людям у складних життєвих ситуаціях. Зрозуміло, що соціальний захист є відображенням усієї сфери суспільного життя, оскільки недоліки у виконанні державою соціальних функцій, гарантій та відповідальності призводять до соціальної напруги, мають масштабну та тривалу дію, негативний резонанс. Досвід зарубіжних країн показує, що партнерство між державними та приватними організаціями використовується для вирішення соціальних проблем та надання соціальних послуг у багатьох країнах Європи. Цей інструмент забезпечує реальну та активну участь у громадському діалозі між представниками органів державної влади, місцевої влади, неурядовими

організаціями, що надають соціальні послуги, та користувачами таких послуг [30].

Системи соціального захисту та соціального забезпечення функціонують у більшості країн світу. Кожна система є специфічною, залежить від рівня економічного, соціального розвитку, історичного досвіду та традицій у певній країні, відповідальності роботодавців, суспільства в цілому за добробут громадян, які опинилися у складних умовах [49].

Підходи до класифікації моделей соціальної політики залежать від обраних критеріїв. У ряді досліджень існує дві основні моделі: перша модель, яку часто називають «модель Бісмарка» (названа на честь його предка, канцлера Бісмарка), встановлює міцний зв'язок між рівнем соціального захисту та успішністю (тривалістю) професійної діяльності. Друга модель називається «модель Беверіджа» і базується на тому, що кожен, незалежно від свого зв'язку з економічно активним населенням, має право на мінімальний захист від хвороб, старості чи інших причин скорочення своїх матеріальних ресурсів. Прихильниками цієї системи є Великобританія та країни «скандинавського соціалізму», особливо Швеція, яка досягла зовсім інших результатів для вирішення, наприклад, бідності. Виходячи з цього, можна говорити про дві основні альтернативи – консервативну політику та політику «соціальної ринкової економіки»: Перша альтернатива мотивована представниками класичної макроекономічної теорії. Вони вважають, що ринковий механізм ідеальний і досконалий, тому держава не повинна втручатися у масштабний розподіл доходів, щоб вирівняти доходи різних груп населення. Держава має допомагати лише тим людям, які дійсно потребують соціального захисту (наприклад, інвалідам, пенсіонерам тощо).

Консервативна політика характерна для США, як і «нові промислово розвинені країни» (Аргентина, Бразилія, Мексика, Південна Корея, Сінгапур, Тайвань, Чилі). Система «соціальної ринкової економіки» передбачає інший підхід до розподілу доходів. Він характерний для Австрії, Канади, Нідерландів, Німеччини, країн Північної Європи та інших. Таку політику мотивував

німецький економіст Л. Ерхард, а також теоретики «моделі шведського соціалізму». Модель соціальної ринкової економіки Ерхарда базувалася на концепції механізму вільного ринку, але не в конфлікті, а через втручання уряду. Саме держава створювала умови для функціонування ринку, забезпечувала вибір найбільш ефективних форм відтворення та контролювала розвиток вільного підприємництва та конкуренції [12].

У соціал-демократичній моделі акцент робиться як на соціальному перерозподілі доходів через фінансову політику, так і на зайнятості. Ця модель характеризується тим, що ринок праці становить значну частину населення, а рівень зайнятості, включаючи «штучну», започатковану державою, є досить високим. Консервативна модель також зосереджується на зайнятості, а не на соціальному перерозподілі [94].

Зовсім протилежне в ліберальній моделі. Тут рівень зайнятості серед більшості населення низький, але існує відносно високий рівень соціального перерозподілу. Нарешті, у католицькій чи латинській моделі мало уваги приділяється як працевлаштуванню, так і соціальному перерозподілу. Держави із соціал-демократичними (соціалістичними) та ліберальними моделями мають помірний рівень бідності, тоді як держави з консервативними чи католицькими моделями мають вищий ступінь бідності. Це означає, що соціальний перерозподіл важливіший за розподіл зайнятості у боротьбі з бідністю, або принаймні, що консервативний спосіб боротьби з бідністю є недостатнім [12].

Отже, основними моделями соціального захисту, які існують у країнах-членах ЄС є: континентальна (модель Бісмарка); англосаксонська (модель Беверіджа); південно-європейська, скандинавська [58].

Рис. 1.5 – Публічне управління у сфері соціального захисту населення в Європі [58]

У Сполученому Королівстві Великій Британії система соціального страхування включає національне соціальне страхування та національну охорону здоров'я. Їх фінансування відбувається таким чином: перший напрямок фінансується за рахунок страхових внесків від працівників та роботодавців, а другий напрямок фінансується на 90% з державного бюджету. Додаткове фінансування, окрім медичного обслуговування, є обов'язковою умовою гарантування сімейних виплат, а також виплат від нещасних випадків на виробництві. Пенсійна система у державі вважається однією з найефективніших у світі і включає основну державну пенсію, державну пенсію за стаж роботи та недержавну пенсію. Причому недержавне пенсійне забезпечення є більш популярною [58].

Німецька модель (Австрія, Німеччина, Франція) вирізняється значними обсягами ВВП, які перерозподіляються за рахунок державного бюджету (близько 50%), створенням розвиненої системи соціального захисту на основі уряду та підприємців. У німецькій системі соціального забезпечення основним є соціальне страхування. Організації, які функціонують на основі принципу самоврядування, у правовій, організаційній та фінансовій сферах є незалежними від інститутів публічного управління. Однак держава формує правову базу та контролює й наглядає за діяльністю органів соціального забезпечення. Таким чином, медичні страхові та пенсійні організації діють незалежно одна від одної [58].

У сучасному світі скандинавська модель соціального захисту вважається взірцем для наслідування. Для більшості його мешканців модель передбачає забезпечення населення усім необхідним: житлом, заробітною платою, соціальним захистом. Незважаючи на те, що у країнах високі податки (майже 40%), модель забезпечує найвищі соціальні стандарти у Європі.

Основні риси південно-європейської моделі: відносно низький соціальний рівень, соціальна політика переважно пасивного характеру, спрямована на компенсацію втрати прибутку окремим категоріям громадян, несиметрична структура видатків на соціальну сферу, низькі показники макроекономіки: висока інфляція, низький ВВП, низька народжуваність, високий державний борг, високий рівень тонізації економіки [58].

У багатьох європейських країнах механізми використовуються для взаємовигідної співпраці між владою та роботодавцями та формування партнерства для легалізації заробітної плати [49].

У світовій практиці, крім чотирьох основних європейських моделей, існують також американські та японські моделі соціального захисту.

Американська модель соціальної політики є найбільш лібералізованою альтернативою, заснованою на принципі відокремлення соціального захисту від вільного ринку та обмеження захисту лише тих, хто не має інших доходів,

окрім соціальних виплат. Це забезпечує досить високий рівень та якість життя більшості населення.

Модель соціальної політики Японії прописує політику вирівнювання доходів, специфічну політику використання праці (систему довічної зайнятості з деякими сучасними змінами), психологію колективізму, солідарність у доходах, консенсус між різними суб'єктами щодо вирішення соціально-економічних проблем, рівень життя у рейтингу національних пріоритетів [89].

Вивчення континентальної (модель Бісмарка), англосаксонської (модель Беверіджа), скандинавської, південно-європейської моделі дозволяє нам вести дискусію про необхідність адаптації досвіду європейських країн, особливо Німеччини.

Ми вважаємо, що досвід Німеччини щодо соціального захисту людей з інвалідністю є найкращим. Це було особливо чітко у випадку надання транспортних пільг, де існують значні знижки на подорожі для різних категорій пасажирів. Як правило, пільгові категорії громадян мають право на безкоштовний проїзд у громадському транспорті в годину пік, а якщо інвалід потребує постійної підтримки, супроводжуючим користується безкоштовний транспорт у межах країни. Все це свідчить про високий рівень соціального захисту населення країни, який не перевірявся роками, а десятиліттями. Звісно, неможливо скопіювати та переписати закони України в чистому вигляді, але ми повинні адаптувати цей досвід до нашої реальності.

У США існує система медичного страхування, заснована на принципі підключення центрального страхування до мережі місцевих незалежних страхових компаній. Кошти накопичуються у центральному фонді, який не має адміністративних функцій, і лише після цього розподіляються між страховими компаніями на підставі законодавчо затвердженої форми оплати [21].

Що стосується виду соціального страхування від професійного травматизму та професійного захворювання, то через те, що за останні роки кількість працівників у шкідливих галузях зростає, більшість людей віддають перевагу самострахуванню у приватних страхових компаніях. У більшості

штатів закони про відповідальність роботодавців за професійні захворювання або не існують, або охоплюють дуже вузьку область цих захворювань [39].

Сучасна українська модель соціального страхування зазнала чимало змін у структурі та функціях, але містить багато частин попередньої планової економіки, що перешкоджає повній перебудові та відповідає всім вимогам для задоволення потреб усіх громадян. Джерелами фінансування соціального захисту населення є кошти з бюджетів, позабюджетні та недержавні фонди соціальних держав, а також фінанси для економічних одиниць різних форм власності, фізичних осіб та домогосподарств [93].

Через те, що значна частина населення досить скептично ставиться до пенсій, враховуючи обмежену тривалість життя населення, не знаючи фактичного розміру внесків та гідних пенсійних внесків, безглуздо сплачувати внески до цього фонду. Тому, за нинішніх обставин, система солідарної пенсії в Україні в цілому дещо не пристосована до нинішньої реальності.

Сьогодні в Україні проводиться медична реформа, спрямована на повний перехід держави до страхової медицини. Метою такого страхування є надання страхувальнику у разі настання страхового випадку медичної допомоги за рахунок накопичених коштів, а також фінансування профілактичних заходів.

Однак основною проблемою у функціонуванні соціального страхування є фінансова підтримка з державних фондів соціального страхування поза бюджетом, що унеможлиблює забезпечення адекватної соціальної допомоги, тому пріоритетом є визначення такого рівня фінансового забезпечення та на основі нових моделей. зарубіжний досвід [16].

Аналіз зарубіжного досвіду соціального забезпечення щодо запровадження соціальних стандартів свідчить про те, що три вищезгадані моделі не використовуються ніде у світі в чистому вигляді, представляючи «ідеальні типи» соціальної держави, всі з яких мають свої переваги та недоліки. Крім того, суттєвою тенденцією сьогодні є формування нової загальноєвропейської системи соціальної політики, заснованої на принципі поєднання економічної ефективності та соціальної солідарності. Зрозуміло, що

змінюється і вітчизняна модель соціального забезпечення. Однак заява про необхідність її вдосконалення залишається актуальною і сьогодні. Перед Україною стоїть завдання створити таку систему соціального захисту працівників, яка за короткий час може підвищити якість життя свого населення без обмеження економічного розвитку. Вирішення цієї проблеми можна знайти у створенні гнучких, здатних адаптувати до наших економічних умов програми соціального страхування, які базуються на найкращих результатах у світі та враховують специфіку національного розвитку [23].

Одне з найважливіших питань, яке виникає у зв'язку з фінансуванням систем соціального страхування існує вибір механізму фінансування, за допомогою яких виділяються ресурси та забезпечує економічний баланс між доходами та витратами у соціальній системі соціального забезпечення. На практиці існує два механізми фінансування системи соціального страхування: через податки та страхові внески [28].

Основою податкового фінансування можуть бути особисті доходи, капітал, прибуток або споживання (наприклад, ПДВ). У цьому сенсі фінансування соціальних виплат є частиною загального бюджетного процесу під контролем держави. Механізм фінансування з податкових надходжень найчастіше пов'язаний з програмами універсальної допомоги, виплатами допомоги всьому населенню. Право на отримання соціальної допомоги в країнах ЄС зазвичай визначається тривалістю життя.

Фінансування податків зазвичай реалізується з державного бюджету (Великобританія, Ірландія, Португалія, Франція), регіональні чи місцеві бюджети (Австрія, Іспанія, Італія, Швеція тощо), а також на змішаній основі. Виняток становить лише Бельгія, де фінансуються соціальні програми як допомога з боку держави, благодійних організацій.

Громадяни, як правило, позитивно реагують на грантові програми, тому що його учасники відчують зв'язок між власними внесками та соціальними виплатами. Хоча, грантові програми іноді потребують складних розрахунків та адміністрування внесків, що може потягнути за собою збільшення

адміністративних витрат, особливо якщо виплати розраховуються на основі попередніх внесків. Ці механізми фінансування передбачені міжнародними стандартами МОП [37].

Отже, вдосконалення публічного управління у сфері соціального захисту в Україні повинна базуватися на кращому зарубіжному досвіді на основі державної політики у сфері соціального захисту населення, основних положень державної стратегії, практики застосування норм законодавства зарубіжних країн у сфері соціального захисту населення.

Підводячи підсумки до 1 розділу, можна зазначити, що публічне управління у сфері соціального захисту населення визначається як діяльність уповноважених органів держави щодо забезпечення реалізації громадянами соціальних прав, визначених законодавством України.

Діяльність держави охоплює сукупність правових, організаційних та інших заходів, що стосуються економічного потенціалу країни та сформованого для підтримки соціальної стабільності в суспільстві, створення умов для добробуту людей з достатнім рівнем життя та належним рівнем життя для тих, хто через інвалідність та інші обставини не має достатніх засобів для забезпечення прожиткового мінімуму. Публічне управління у соціальній сфері України спрямоване на комплексний соціальний захист населення, якому сприяють підписання міжнародних документів, створення та вдосконалення власної правової бази, розробка відповідних соціальних програм. Переймання досвіду зарубіжних країн: Німеччини, Японії, Великої Британії, Канади тощо є важливим для формування системи публічного управління соціальним захистом населення України.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

2.1. Суб'єкти публічного управління у сфері соціального захисту населення

Система управління соціальним захистом є частиною публічного управління, яке в свою чергу є підсистемою соціального управління та містить такі елементи: суб'єкти публічного управління – орган державної влади, що розробляє та реалізує державну політику у сфері соціального захисту населення; адміністративні об'єкти – сфера соціального захисту населення; управлінська діяльність – організація особливих відносин, що забезпечують прямий та зворотний зв'язок між темою та об'єктом управління.

В Україні функціонує дієва система органів державної влади та місцевого самоврядування, яка забезпечує формування та реалізацію публічного управління щодо соціального захисту населення, до складу якої входять: Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Міністерство соціальної політики, а також інші центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування (Рис. 2.1).

Важливу роль у здійсненні публічного управління щодо соціального захисту населення мають громадські, політичні організації; партії; профспілки; фонди; асоціації громадян тощо.

Управління – це особлива соціальна функція, яка зумовлена потребами суспільства як самодостатньої системи та здійснюється у відповідних державних чи недержавних формах через організаторську діяльність створених відповідно до цього органів.

Рис. 2.1 – Суб'єкти публічного управління у сфері соціального захисту населення (розроблено автором)

Сутність публічного управління полягає у виконанні положень законів та інших нормативно-правових актів органів державної влади. Виконання, в свою чергу, є ознакою публічного управління, яке здійснюється органами виконавчої влади [59, с.10-14].

Важливу роль у сучасному державотворенні в Україні має Президент України як гаранта прав людини, у тому числі у сфері соціального захисту. Повноваження Президента України як Глави держави щодо реалізації соціальної політики полягають насамперед у виданні відповідних нормативних актів. Президент України також дає вказівки виконавчій владі та користується правом на законодавчі ініціативи. Складові, кадрові та контрольні функції Президента України важливі для соціального захисту населення. Зокрема, Президент України пропонує кандидатуру Прем'єр-міністра України для призначення, призначає керівників місцевих органів державної виконавчої влади.

У системі державних органів, які виконують функції соціального захисту народу України, законодавчі та виконавчі органи мають пріоритет.

Верховна Рада України, як вищий законодавчий орган, приймає закони про форми та види соціального страхування, затверджує основні джерела його фінансування та видатки з державного бюджету на ці цілі, визначає розмір обов'язкових страхових внесків тощо. Видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення окремих категорій населення зазначаються у державному бюджеті.

Державна політика у сфері соціального захисту також реалізується в Україні через систему центральних та місцевих органів виконавчої влади. У зв'язку з цим повноваження Ради Міністрів України мають як орган загальної компетенції, який відповідно до Конституції повинен забезпечувати реалізацію соціальної політики, виконання Конституції та законів України у всіх сферах суспільного життя, включаючи соціальний захист.

Кабінет Міністрів України, як вищий орган у системі органів державної виконавчої влади, забезпечує дотримання та реалізацію гарантій пенсійного законодавства, право на соціально-економічний захист державних службовців та осіб, звільнених з військової служби, членів їх сімей; забезпечує фінансування та матеріально-технічне забезпечення закладів охорони здоров'я, державної санітарно-епідеміологічної служби; розробити систему заходів для підтримки та зміцнення здоров'я населення; затверджують соціальні норми та правила соціального виховання та розвитку молоді тощо.

Кабінету Міністрів України підпорядковане Міністерство соціальної політики України, що функціонує на основі Положення, затвердженого Кабінетом Міністрів України від 17.06.2015 р. № 423 [60]. До основних завдань Міністерство соціальної політики України відноситься:

– формування державної політики щодо забезпечення державних соціальних стандартів та державних соціальних гарантій для населення, координація розробки прогностичних пропозицій та державних програм соціальної та демографічної політики;

- формування та реалізація державної політики щодо регулювання ринку праці, процесів трудової міграції, встановлення правових, економічних та організаційних принципів зайнятості та захисту від безробіття;
- формування та реалізація державної політики щодо визначення державних соціальних гарантій прав громадян на працю, компенсації, а також нормування та стимулювання праці, професійної кваліфікації для роботи та професій, умов праці;
- формування та реалізація державної політики щодо пенсійного забезпечення;
- формування основних напрямів державної політики та реалізації відповідно до закону про державний нагляд у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування, соціального діалогу щодо формування та реалізації державної соціальної політики, регулювання соціальних та трудових відносин;
- формування та впровадження державної політики щодо надання адресної соціальної допомоги вразливим верствам населення, включаючи малозабезпечених та багатодітні сім'ї;
- встановлення державної політики надання соціальних послуг людям похилого віку, інвалідам, бездомним, іншим соціально незахищеним верствам населення;
- формування та реалізація державної політики у сфері соціального захисту ветеранів, інвалідів, людей похилого віку, громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, жертв нацистських переслідувань, жертв політичних репресій, захисту депортованих, що повертаються в Україну;
- формування та реалізація державною політикою соціальної та професійної адаптації посадових осіб, звільнених у запас або на пенсію, та осіб, які підлягають звільненню у зв'язку з реформуванням збройних сил України та інших військових формувань;
- формування та реалізація державної політики щодо сімей та дітей;

- формування та реалізація державної політики щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків;
- участь у розробці та реалізації державної політики щодо запобігання домашньому насильству [60].

З питань соціального захисту населення Міністерство соціальної політики України тісно працює з Пенсійним фондом України, який є центральним органом виконавчої влади, підвідомчим Кабінету Міністрів України. Основним завданням Пенсійного фонду та його місцевих органів є забезпечення фінансування пенсійних витрат відповідно до законодавства України про пенсійне забезпечення, Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» [79], пенсій військовослужбовцям і працівникам органів внутрішніх справ строкової служби, допомоги на дітей, а також інших витрат, фінансування яких відповідно до чинного законодавства покладено на Пенсійний фонд. Виконання завдань із соціального захисту населення України здійснюється на підставі законодавства України про державне соціальне страхування. Держава забезпечує соціальний захист громадян України, які проходять службу у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їх сімей.

Кабінету Міністрів України підпорядкована Національна соціальна сервісна служба України, яка є центральним органом виконавчої влади, який здійснює реалізацію державної політики у сфері захисту прав дітей, соціального захисту населення, державного контролю за дотриманням законодавчих вимог в процесі здійснення соціальної підтримки, а також за дотриманням прав дітей.

На регіональному рівні функції публічного управління щодо соціального захисту населення має Департамент соціального захисту населення, що є структурним підрозділом обласної державної адміністрації, діяльність якого регулюється Конституцією та законами України, нормативно-правовими актами Президента України, Кабінету Міністрів України, наказами

Мінсоцполітики та інших центральних органів виконавчої влади. Основними завданнями Департаменту є забезпечення на території області реалізації державної соціальної політики у сфері соціального захисту населення, що включає:

- визначення пріоритетів суспільного розвитку; аналіз рівня життя населення та підготовка проектів державних завдань, галузевих та регіональних програм; здійснення заходів соціального захисту;

- забезпечення реалізації державної політики в соціальних та трудових умовах, оплати праці та належних умов праці, соціальної та професійної адаптації посадових осіб, звільнених у запас або на пенсію, та осіб, які підлягають звільненню зі збройних сил України та інших військових формувань; організація ефективної співпраці між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування з профспілками та їх об'єднаннями, організаціями роботодавців та їх об'єднаннями;

- забезпечення реалізації державної політики у сфері соціальної допомоги, включаючи осіб з низьким рівнем доходу та багатодітних сімей, ветеранів, інвалідів, громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, інші категорії осіб, які мають право на пільги та житлову допомогу відповідно до законодавства України, вести облік особи, які мають право на пільги відповідно до законодавства України;

- участь у реалізації програм та заходів щодо протидії торгівлі людьми та запобігання насильству;

- організація соціальних служб, соціальної роботи та надання соціальних послуг самотнім інвалідам та іншим категоріям громадян шляхом розвитку спеціалізованих установ та закладів за участю неурядових організацій, що надають соціальні послуги.

- координація діяльності та контроль за виконанням місцевими органами соціального захисту українського законодавства щодо реалізації державної соціальної політики у сфері соціального захисту населення; надання їм організаційно-методичної допомоги для правильного застосування

законодавства у цій сфері; узагальнення, поширення досвіду та впровадження прогресивних методів у їх роботу;

– реалізація державної політики зайнятості на відповідній території, повна, продуктивна, вільно обрана зайнятість, скорочення безробіття, вирішення питань соціально-економічного розвитку на кожній території; соціальний захист інвалідів, людей похилого віку та інших незахищених верств населення.

Повноваження у сфері соціального захисту населення, що належить до місцевих державних адміністрацій, закріплені в Законі про місцеве самоврядування. Таким чином, місцева державна адміністрація реалізує державну політику у сфері соціального забезпечення та соціального захисту соціально незахищених громадян - пенсіонерів, інвалідів, одиноких інвалідів, дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, людей серед них, одиноких матерів, багатодітних сімей, інших громадян, які через недостатнє матеріальне забезпечення потребують допомоги та соціальної підтримки з боку держави.

Повноваженнями органів місцевого самоврядування у сфері соціального захисту є: створення власних коштів та благодійних доходів на додаток до законодавчих гарантій соціального захисту населення; рішення відповідно до законодавства про допомогу інвалідам, ветеранам війни та праці, сім'ям загиблих воїнів, багатодітним сім'ям, дітям-інвалідам з дитинства при будівництві індивідуальних будинків, капітальному ремонті, виділенні землі; організація малозабезпечених людей похилого віку та інвалідів з побутовими послугами, безкоштовним харчуванням; вирішувати питання надання ритуальних послуг за рахунок місцевих бюджетів у зв'язку з похованням одиноких громадян, ветеранів війни та праці, малозабезпечених. Окрім власних повноважень, місцеві альтернативні ради та їх виконавчі органи здійснюють ряд повноважень у сфері соціального захисту, які делеговані їм державою відповідно до законодавства про місцеве самоврядування.

Повноваження виконавчих комітетів місцевих рад зводяться до таких: керувати відповідною освітою або переводити до закладів освіти, охорони здоров'я та соціального забезпечення, культури, фізичної культури та спорту, організувати матеріали та фінансову підтримку; призначати та звільняти їх керівників або встановлювати інший порядок призначення та звільнення відповідно до закону; створювати за кошти Ради або частково нові установи соціально-культурного призначення з метою досягнення рівня соціальних послуг не нижче встановлених стандартів; надавати громадянам встановлені пільги на утримання дітей в інтернатах, школах-інтернатах (групах) з продовженим днем; організувати роботу щодо запобігання бездоглядності неповнолітніх; організувати охорону здоров'я населення, надавати встановлені пільги та допомогу, пов'язану із захистом материнства та дитинства, покращувати умови життя багатодітних сімей; допомагати громадянам у разі потреби призначати їм пенсії; у межах виділених коштів призначити допомогу особам, які не мають права на пенсію, а також додаткові виплати за пенсії та допомоги; надавати одноразову допомогу громадянам, які постраждали від стихійного лиха; вжити заходів щодо поліпшення умов життя та життя людей з інвалідністю, сімей, які втратили годувальника, людей похилого віку, які потребують догляду за дітьми, влаштування інвалідів та осіб, які потребують допомоги, дітей, які залишилися без піклування батьків тощо [4].

Аналізуючи роль держави в моделях соціального захисту населення, варто відмітити, що соціальні ресурси відіграють важливу роль у системі соціального захисту населення. Кошти для фондів не є державними, не включені до державного та місцевих бюджетів і не підлягають вилученню, але держава відіграє важливу роль у контролі за використанням цих коштів. Кошти використовуються виключно за цільовим призначенням, їх використання для комерційної діяльності заборонено. До фондів соціального страхування належать: фонд соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, фонд загальнообов'язкового соціального страхування в Україні

на випадок безробіття, фонд соціального страхування на випадок нещасного випадку на виробництві [83].

Таким чином, публічне управління у соціальній сфері України спрямоване на комплексний соціальний захист населення, чому сприяє створена відповідна система органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні, яка забезпечує формування та реалізацію державної політики та виконує відповідні функції державного управління у сфері соціального захисту населення. Ця система включає: Верховну Раду України, Президента України, Кабінет Міністрів України, Міністерство соціальної політики України, інші центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування.

2.2. Аналіз державних стандартів та гарантій у сфері соціального захисту

Державні стандарти являють собою встановлені законами, іншими нормативними актами або їх комплексами, соціальні норми, на основі яких визначаються рівні базових державних соціальних гарантій. До державних соціальних гарантій належать, перш за все, мінімальні розміри заробітної плати, доходів, пенсії, соціальних виплат, інших видів виплат, встановлених законом, встановлених законом та іншими нормативними актами, що забезпечують рівень життя не нижче прожиткового. Соціальні норми та стандарти є показниками необхідного споживання продуктів харчування, товарів та послуг, зокрема, освітніх, медичних, житлових та комунальних, соціально-культурних.

Метою встановлення державних соціальних стандартів та норм є: встановлення передбаченого Конституцією України механізму реалізації соціальних прав та державних соціальних гарантій для громадян; визначення пріоритетів державної соціальної політики щодо забезпечення потреб особи в матеріальних благах та послугах та фінансових ресурсах для їх реалізації;

встановлення та обґрунтування обсягів видатків на бюджетні та соціальні ресурси на соціальний захист та забезпечення населення та утримання соціальної сфери. При розробці програм економічного та соціального розвитку необхідно враховувати державні соціальні стандарти.

Наявність системи якості з соціальними стандартами та гарантіями є ознакою ефективної соціальної політики, яка має не лише забезпечити їх закріплення у своїх нормативних актах, а й впровадження та впровадження на практиці. Соціальні стандарти та гарантії мають вирішальне значення для державної соціальної політики для задоволення потреб людей у матеріальних благах та послугах, а також для створення фінансових ресурсів для їх реалізації. Вони дають змогу реалізувати стратегічну мету сучасної цивілізованої держави - забезпечити високий рівень життя та рівний доступ громадян до суспільних благ та послуг [2].

Державні соціальні стандарти встановлюються, формуються, затверджуються у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України за погодженням з іншими сторонами соціального партнерства, з урахуванням вимог міжнародних угод України про соціальний захист та умови праці, і їх необхідно враховувати при розробці програм економічного і соціального розвитку держави та окремих регіонів, області. На основі соціальних стандартів визначається розмір базових соціальних гарантій: мінімальна заробітна плата та пенсії за віком, інші види соціальних виплат та допомоги, що враховується при розробці програм економічного та соціального розвитку [33].

Відповідно до Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» від 05.10.2000 року поняття державних соціальних стандартів визначено як соціальні норми і нормативи або їх комплекс, передбачені законами, іншими нормативно-правовими актами, на підставі яких визначаються рівні базових державних соціальних гарантій [64].

У свою чергу, цей закон визначає термін «державні соціальні гарантії». Таким чином, державні соціальні гарантії - це мінімальні заробітні плати, доходи, пенсії, соціальні виплати, інші види соціальних виплат, що забезпечують рівень життя, що не нижчий ніж прожитковий мінімум та встановлюються законами та іншими нормативними актами [64].

Задовольняючи соціальні потреби, соціальні стандарти поділяються на:

- нормативи споживання – обсяг природного споживання за певний період часу (за рік, за місяць, за день) продуктів харчування, непродовольчих товарів поточного споживання та окремих послуг;

- нормативи забезпечення – певна кількість довгострокових статей, доступних для власного споживання, а також забезпечення певної території мережею охорони здоров'я, освіти, компаній, установ, соціально-культурних організацій, домогосподарств, транспортних послуг та житлово-комунального господарства послуги;

- нормативи доходу – розмір особистого доходу громадянина або сім'ї, що гарантує їм адекватний рівень задоволення потреб, розрахований на основі визначення вартості набору стандартів споживання та пропозиції.

За ступенем задоволення суспільних потреб соціальні стандарти поділяються на:

- нормативи раціонального споживання – рівень, що гарантує оптимальне задоволення потреб;

- нормативи мінімального споживання – соціально прийнятний рівень споживання продуктів харчування, непродовольчих товарів та послуг на основі соціальних чи фізіологічних потреб;

- статистичні нормативи – стандарти, встановлені на основі показників фактичного споживання або безпеки для всього населення або окремих його соціально-демографічних груп.

Найважливіші державні соціальні гарантії встановлені законом для забезпечення конституційного права громадян на адекватний рівень життя. До найважливіших державних соціальних гарантій належать (Рис. 2.2):

- мінімальна заробітна плата;
- мінімальна пенсія за віком.
- неоподатковуваний мінімум доходів громадян;
- розмір державної соціальної допомоги та інших соціальних виплат.

Основні державні соціальні гарантії, які є основним джерелом засобів до існування, не повинні бути нижчими за прожитковий мінімум, встановлений законом [64].

Рис. 2.2 – Основні державні соціальні гарантії
(розроблено на основі [64])

Мінімальні гарантії, зокрема мінімальна заробітна плата, прожитковий мінімум встановлюється Верховною Радою України щороку у Законі про Державний бюджет України.

Розмір державної соціальної гарантії – мінімальної пенсії та порядок її виплати визначається для тих громадян, хто є платником внесків до Пенсійного фонду, або на осіб, за яких ці внески здійснюють роботодавці.

Мінімальний розмір пенсій за віком та надбавки за понаднормативний стаж перераховується у зв'язку зі збільшенням прожиткового мінімуму проводяться лише непрацюючим пенсіонерам. А пенсіонерам, які працюють, пенсія перераховується після звільнення з роботи з урахуванням прожиткового мінімуму осіб, які втратили працездатність на дату звільнення. Але у випадку отримання пенсії по втраті годувальника на неповнолітню дитину, пенсія перераховується незалежно від того, працює чи ні особа, яка отримує цю пенсію. Якщо ж щомісячний розмір пенсійних виплат чи державної соціальної допомоги не досягає прожиткового мінімуму осіб, які втратили працездатність, таким особам надається щомісячна державна адресна допомога у сумі, що не вистачає до зазначеного прожиткового мінімуму, незалежно від факту роботи.

Розміри більшості видів державної соціальної допомоги та інших соціальних виплат залежать від розміру прожиткового мінімуму, аналіз розміру якого з 2017 по 2021 рр. представлені у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Прожитковий мінімум у 2017-2021 рр., грн.

Період	Прожитковий мінімум для, грн.
з 01.12.2021 по 31.12.2021	2393
з 01.07.2021 по 30.11.2021	2294
з 01.01.2021 по 30.06.2021	2189
з 01.12.2020 по 31.12.2020	2189
з 01.07.2020 по 30.11.2020	2118
з 01.01.2020 по 30.06.2020	2027
з 01.12.2019 по 31.12.2019	2027
з 01.07.2019 по 30.11.2019	1936
з 01.01.2019 по 30.06.2019	1853
з 01.12.2018 по 31.12.2018	1853
з 01.07.2018 по 30.11.2018	1777
з 01.01.2018 по 30.06.2018	1700
з 01.12.2017 по 31.12.2017	1700

Щорічне підвищення рівня прожиткового мінімуму потребує збільшення основних та інших державних соціальних гарантій, а також доходів громадян.

Закон України «Про оплату праці» передбачає, що мінімальна заробітна плата (таблиця 2.2) є соціальною гарантією держави, яка є обов'язковою на всій території України для організацій усіх форм власності та суб'єктів господарювання-фізичних осіб, що використовують працю [66]

Таблиця 2.2.

Мінімальна заробітна плата у 2017-2021 рр., грн.

Період	Мінімальна заробітна плата, грн.
з 01.12.2021 по 31.12.2021	6500
з 01.01.2021 по 30.11.2021	6000
з 01.09.2020 по 31.12.2020	5000
з 01.01.2020 по 31.08.2020	4723
з 01.01.2019 по 31.12.2019	4173
з 01.01.2018 по 31.12.2018	3723
з 01.01.2017 по 31.12.2017	3200

Проаналізуємо також інші державні соціальні гарантії у 2020 та 2021 роках (таблиця 2.3.).

Аналіз показників основних державних соціальних стандартів та гарантій свідчить про поступове їх зростання протягом 2020-2021 рр. Так, прожитковий мінімум виріс на 18 відсотків, мінімальна заробітна плата – на 37 відсотків, мінімальна пенсія – на 18 відсотків.

Але окремі з цих показників залишалися сталими протягом 2 років, що свідчить про фінансову неспроможність держави забезпечити підвищення рівня соціальних виплат пропорційно до зростання інших макроекономічних показників.

Таблиця 2.3.

Державні соціальні стандарти та гарантії у 2020-2021 рр., грн. [57]

	2020 рік			2021 рік		
	з 1 січня	з 1 липня	з 1 грудня	з 1 січня	з 1 липня	з 1 грудня
Прожитковий мінімум (ПМ)						
в розрахунку на місяць на одну особу	2027	2118	2189	2189	2294	2393
для дітей віком до 6 років	1779	1859	1921	1921	2013	2100
для дітей віком від 6 до 18 років	2218	2318	2395	2395	2510	2618
для працездатних осіб	2102	2197	2270	2270	2379	2481
для осіб, які втратили працездатність	1638	1712	1769	1769	1854	1934
Мінімальна заробітна плата	4723	4723	5000	5000	6000	6500
			(з 1 вересня)			
(у % до ПМ для працездатних осіб)	224,7	215,0	227,6	220,3	264,3	252,2
Мінімальна пенсія	1638	1712	1769	1769	1854	1934
(у % до ПМ для осіб, які втратили працездатність)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Мінімальна пенсія для осіб, які мають повний страховий стаж (30/35 років)						
віком від 65 років	2000	(з 1 травня) 2100	2100	2100	2400	2400
(у % до ПМ для осіб, які втратили працездатність)	122,1	128,2	122,7	118,7	135,7	129,4
віком від 60 до 65 років	x	x	x	x	2100	2200
(у % до ПМ для осіб, які втратили працездатність)	x	x	x	x	118,7	118,7
Мінімальна пенсія для осіб, які мають страховий стаж 20/25 років						
віком від 75 років	x	x	x	x	1769	1854
(у % до ПМ для осіб, які втратили працездатність)	x	x	x	x	100,0	100,0
віком від 80 років	x	2600	2600	2600	2600,0	2600,0
		(з 1 травня)				
(у % до ПМ для осіб, які втратили працездатність)	x	158,7	151,9	147,0	147,0	140,2
						(з 1 жовтня) 2500
						129,3
						2600,0
						2600,0

Відповідно до Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» [67] сім'ям з дітьми призначається державна допомога сім'ям з дітьми.

До видів державної допомоги, які призначаються сім'ям з дітьми належать:

- допомога при вагітності та пологах; допомога в усиновленні дитини; допомога дітям, які перебувають під опікою чи піклуванням;
- допомога дітям самотнім матерям;
- допомога дітям з важкими перинатальними ушкодженнями нервової системи, важкими вродженими вадами розвитку, рідкісними та тяжкими захворюваннями, цукровим діабетом I типу (інсулінозалежним), гострим або хронічним захворюванням нирок IV ступеня, для дітей, які перенесли серйозну травму, потребують пересадки органу, потребують паліативної допомоги.

Розміри державної допомоги сім'ям з дітьми у 2020-2021 рр. представлені в таблиці 2.4.

Державні соціальні гарантії є обов'язковими для всіх державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності.

Державна допомога при народженні дитини взагалі не змінилася незважаючи на ріст цін, інфляцію та курс валют в Україні.

Допомога на дітей самотнім матерям зросла на 18 відсотків упродовж 2020-2021 рр.

Показники державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям у 2020-2021 рр. представлені у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5.

Державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям у 2020-2021 рр., грн. [57]

	2020 рік			2021 рік		
	з 1 січня	з 1 липня	з 1 грудня	з 1 січня	з 1 липня	з 1 грудня
для працездатних осіб (у % до ПМ для працездатних осіб)	525,50 25,0	549,25 25,0	567,50 25,0	794,50 35,0	832,65 35,0	868,35 35,0
для осіб, які втратили працездатність, та осіб з інвалідністю (у % до ПМ для осіб, які втратили працездатність)	1638 100	1712 100	1769 100	1769 100	1854 100	1934 100
для дітей віком: до 6 років (у % до ПМ для дітей віком до 6 років)	1512,15 85	2416,70 130	2497,30 130	2497,30 130	2616,90 130	2730,00 130
від 6 до 18 років (у % до ПМ для дітей віком від 6 до 18 років)	1885,30 85	3013,40 130	3113,50 130	3113,50 130	3263,00 130	3403,40 130
від 18 до 23 років (за умови навчання) (у % до ПМ для працездатних осіб)	1786,70 85	2856,10 130	2951,00 130	2951,00 130	3092,70 130	3225,30 130

Допомога малозабезпеченим сім'ям призначається та виплачується готівкою малозабезпеченим сім'ям, які постійно проживають в Україні та мають середній загальний дохід на місяць нижче прожиткового мінімуму сім'ї.

Прожитковий мінімум сім'ї - визначається для кожної сім'ї залежно від її складу, розміру прожиткового мінімуму, розраховується та затверджується відповідно до законодавства України про прожитковий мінімум для осіб, які належать до основних соціально-демографічних груп населення.

Сім'я з низьким рівнем доходу-це сім'я, яка з поважних чи незалежних причин має середньомісячний загальний дохід нижче прожиткового мінімуму

сім'ї. Право сім'ї на цю допомогу залежить не тільки від доходу, але і від її майнового стану, зайнятості працездатних членів сім'ї та інших факторів. Додаткові види державної підтримки сімей у 2020-2021 рр. представлені у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6.

Додаткові види державної підтримки сімей у 2020-2021 рр., грн. [57]

	2020 рік			2021 рік		
	з 1 січня	з 1 липня	з 1 грудня	з 1 січня	з 1 липня	з 1 грудня
Допомога на дітей, які виховуються у багатодітних сім'ях	1700	1700	1700	1700	1700	1700
<i>(у % до ПМ для дітей віком до 6 років)</i>	95,6	91,4	88,5	88,5	84,5	81,0
Тимчасова державна допомога дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання їх невідоме для дітей віком:						
до 6 років	889,5	929,50	960,50	960,5	1006,5	1050
<i>(у % до ПМ для дітей віком до 6 років)</i>	50	50	50	50	50	50
від 6 до 18 років	1109	1159	1197,5	1197,5	1255	1309
<i>(у % до ПМ для дітей віком від 6 до 18 років)</i>	50	50	50	50	50	50
Щомісячна грошова допомога особі, яка проживає разом з особою з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу, яка за висновком лікарської комісії медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, на догляд за нею	2027	2118	2189	2189	2294	2393
<i>(у % до ПМ на одну особу)</i>	100	100	100	100	100	100

Допомога на дітей, які виховуються у багатодітних сім'ях становила 1700 грн. протягом 2020-2021 рр. Натомість, тимчасова державна допомога дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання їх невідоме зросла на 18 відсотків. Щомісячна грошова допомога особі, яка проживає разом з особою з інвалідністю I чи II

групи внаслідок психічного розладу, яка за висновком лікарської комісії медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, на догляд за нею також зросла на 18 відсотків.

Таким чином, відповідно до законодавства України на основі соціальних стандартів, визначається розмір базових соціальних гарантій, які вимагають відображати бажаний рівень життя населення. З метою дотримання державних соціальних гарантій, оцінки ефективності державної соціальної політики, її впливу на рівень та якість життя України здійснюється постійний державний моніторинг у межах та фінансовому забезпеченні державних соціальних стандартів та норм. Найважливіші методи моніторингу: щомісячна оцінка вартості державних соціальних стандартів; ведення державного статистичного обліку на відповідність державним соціальним стандартам та нормам; поточне коригування значень вартості для державних соціальних норм та нормативів фінансування внаслідок зміни цін та інших умов їх формування. За результатами моніторингу розмір державних соціальних гарантій досліджується у встановленому законодавством порядку.

2.3. Аналіз сучасного стану надання соціальних послуг

Соціальна політика кожної держави спрямована на соціальний захист різних соціально-демографічних груп населення, особливо тих, хто перебуває у складних життєвих умовах. Ефективний соціальний захист – це не лише гарантовані державою соціальні виплати, а насамперед розвинена мережа соціальних послуг, що надаються з урахуванням особливостей та потреб різних категорій клієнтів. Сучасна система соціальних послуг має відповідати потребам громадян та орієнтуватися на покращення якості їхнього життя.

Сьогодні в кожному окремому випадку перелік соціальних послуг, зміст та обсяги соціального секретаря, до якого звернулася особа, визначаються з урахуванням її здоров'я, індивідуальних потреб, індивідуальних програм

реабілітації та інших об'єктивних факторів, що спричинили складні умови життя.

Чинне законодавство України не регламентує мінімальний перелік соціальних послуг, які б забезпечували найнеобхідніші потреби нужденних і які б гарантувалися державою в усіх економічних ситуаціях, незалежно від місця проживання громадян. Унормування переліку послуг для певної категорії людей дасть можливість надавати соціальні послуги тим, хто їх потребує, і в певній мірі. Тому надзвичайно актуальним є розробка та затвердження єдиного соціально та економічно обґрунтованого переліку соціальних послуг, які держава гарантує безоплатно особам, які перебувають у складних життєвих обставинах, та визначення граничної вартості таких послуг. Це посилить фінансовий контроль за наданням соціальних послуг, сприятиме ефективному плануванню та використанню державного та місцевих бюджетів на соціальні послуги, що особливо важливо в умовах економічної кризи, та забезпечить найнеобхідніші потреби людей, які опинилися у складних життєвих обставинах у межах соціальних стандартів держави.

Кабінет Міністрів України визначив нові пріоритети в стратегії реформ, а саме забезпечення доступу до соціальних послуг для всіх громадян, які їх потребують. Існуючі державні та комунальні установи не могли задовольнити всі потреби, тоді як у різних регіонах існували недержавні надавачі соціальних послуг, тому було поставлено завдання сформувати ринок соціальних послуг та створити рівні умови для надавачів усіх форм власності та господарювання. (шляхом встановлення єдиних критеріїв для надавачів соціальних послуг.) послуги, впровадження нових методів фінансування соціальних послуг, перехід від інституційного обслуговування до замовлення послуг). Стратегія реформування системи соціального обслуговування залишається актуальною і сьогодні, хоча вона була розроблена ще у 2012 році, оскільки не всі завдання були виконані. У зв'язку з прийняттям нової редакції закону про соціальні

послуги доцільно було б розробити новий план дій щодо реалізації вищезазначеної стратегії [98].

Закон України «Про соціальні послуги» пояснює перехід від моделі соціального захисту, яка базується на непрозорих різних пільгах та неефективних соціальних виплатах, до сучасної, економічно обґрунтованої та ефективною моделі – надання соціальних послуг (рисунок 2.3). Проте базовими формами соціального захисту в Україні на сьогодні є соціальні пільги та пільги, а соціальні послуги – це відносно нова складова соціального захисту в нашій країні, яка ще не повністю охоплює соціально незахищених та соціально вразливих верств населення [30].

Основними секторами системи надання соціальних послуг:

- державний, до якого входять підрозділи, що надають соціальні послуги, які перебувають у державній власності та підпорядковуються ЦОВВ;
- муніципальний, до яких належать установи та установи комунальної власності, що надають соціальні послуги та підпорядковані відповідним органам місцевого самоврядування, наділені повноваженнями щодо створення та управління такими закладами, установами.
- недержавний, до яких належать громадські, неприбуткові організації, релігійні організації та фізичні особи, діяльність яких пов'язана з наданням соціальних послуг.

Хоча ст. 7 Закону України «Про соціальні послуги» передбачено, що суб'єкти, які надають соціальні послуги на договірній основі, мають право залучати інші підприємства, установи, організації, фізичних осіб, у тому числі волонтерів, але на даний момент законодавство не передбачає реальної можливості надання соціальних послуг фізичними особами - підприємцями, що суттєво обмежує ринок соціальних послуг. Основними формами соціальних послуг є матеріальна допомога та соціальне обслуговування. Матеріальна допомога надається особам, які опинилися у складній життєвій ситуації, у вигляді матеріальної допомоги чи натуральної допомоги: харчування, санітарія

та особиста гігієна, догляд за дітьми, одяг, взуття та інші предмети першої необхідності, паливно-технічні та засоби для реабілітації [31].

Рис. 2.3 – Базові соціальні послуги
(розроблено на основі [74])

Одержувачами соціальних послуг на безоплатній основі є:

– громадяни, які через старість, хворобу, інвалідність не можуть самостійно обслуговувати себе і не мають родичів, які повинні надавати їм догляд та допомогу;

– громадяни, які перебувають у складних життєвих обставинах через безробіття та зареєстровані в державній службі зайнятості як шукачі роботи, бездомні, стихійні лиха, катастрофи, які є біженцями внаслідок збройних чи міжнаціональних конфліктів, якщо середньомісячний дохід цих осіб нижче встановленого прожиткового мінімуму;

– діти та молодь, які опинилися в складній життєвій ситуації через інвалідність, хворобу, сирітство, безпритульність, бідність, конфлікти та жорстоке поводження в сім'ї [31].

В Україні соціальний захист населення спрямований насамперед на незахищені верстви населення, які за обставинами не можуть забезпечити себе гідним рівнем життя. Тому для підтримки громадян цієї категорії та покращення їх життєдіяльності держава активно проводить реформаторські заходи. Як наслідок, значно збільшується кількість закладів, які надають соціальні послуги та надають соціальні послуги для інвалідів, одиноких громадян та пенсіонерів. Також зросла кількість територіальних центрів соціального обслуговування соціального обслуговування, відкриваються відділення до територіальних відділень у сільській місцевості, а це можливість охопити та надати якісний соціальний супровід сільських жителів. кількість центрів соціальної реабілітації дітей-інвалідів, зростання інтересу населення до пенсій за віком тощо. Класифікація соціальних послуг визначена законом України «Про соціальні послуги» [74] та представлена на рисунку 2.4.

Рис. 2.4 – Класифікація соціальних послуг
(розроблено на основі [74])

Сучасний стан надання соціальних послуг характеризується наявністю ряду недоліків. Одним із них є законодавча та нормативно-правова неврегульованість. Закони, що регулюють надання соціальних послуг в Україні, характеризуються неадекватністю термінологічного апарату, нечіткими визначеннями функцій, завдань та напрямків роботи відповідних установ. Незважаючи на те, що Закон України «Про соціальні послуги» [74] був прийнятий у 2003 році, все ще існують труднощі з імплементацією положень його статей.

Загалом соціальні питання в Україні регулюватимуться понад 170 законами, 400 постановами Кабінету Міністрів України, 1100 наказів відомств, але жоден з них не містить чіткого мінімального переліку певного рівня якості гарантованих соціальних послуг, державою незалежно від місця проживання.

Правові прогалини та порушення перешкоджають ефективній організації та функціонуванню системи соціальних послуг, перешкоджають просуванню впроваджених у ній реформ, призводять до невідповідності національного законодавства міжнародним нормам і стандартам у сфері соціального захисту.

Другим блоком недоліків є неефективність та нераціональність підходів до фінансування та управління. Зазначена вище неефективність системи соціальних послуг визначається низькою адресністю надання соціальної допомоги та допомоги, а нераціональність – розростанням бюджетних ресурсів, що виділяються на соціальний захист. В основному це пов'язано з існуючою в Україні системою пільг та соціальних виплат, успадкованою від радянської системи соціального страхування, яка замінила відповідний рівень заробітної плати та матеріального забезпечення. Серйозним недоліком у системі соціальних послуг є ст. 89 п. 4 (а) Бюджетного кодексу України [14], яка визначає видатки бюджету на надання соціальних послуг, призначених лише для державних установ (територіальних центрів соціального обслуговування, центрів соціальної реабілітації дітей-інвалідів, центрів професійної реабілітації населення). інваліди). Це означає, що категорії громадян, які потребують

соціальних послуг, можуть отримати їх наперед у вищезазначених бюджетних установах, оскільки недержавні надавачі соціальних послуг не можуть фінансуватися на надання соціальних послуг за рахунок державного бюджету.

Третім блоком недоліків системи соціальних послуг є державна монополізація ринку соціальних послуг та розподіл повноважень (рисунок 2.5). У системі соціальних послуг домінує держава, оскільки їх надання віднесено до компетенції міністерств (Міністерство соціальної політики; Міносвіти та МОЗ України). Ця система базується на громіздкій бюрократичній мережі державних і комунальних закладів соціального забезпечення та соціальних служб. У 2014 році понад 3000 установ та органів влади надавали соціальні послуги (більше 100 видів) понад 3 мільйонам отримувачів (близько 30 категорій). Відсутність механізмів реалізації закону – четвертого блоку недоліків у системі соціальних послуг – не дає можливості в повному обсязі реалізувати заходи щодо системи соціальних послуг. Одним із таких механізмів є ліцензування: Мінсоцполітики надає право здійснювати відповідну діяльність на ринку соціальних послуг надавачам соціальних послуг, які відповідають мінімальним вимогам, встановленим державою. Також відсутній інший механізм реалізації положень закону – стандартизації соціальних послуг, які відповідним актом мали б визначити обсяг, якість, вартість та перелік гарантованих державою безкоштовних соціальних послуг. Механізмом монополізації ринку соціальних послуг має бути схема соціальних послуг, яка відповідно до окремих напрямів соціальної політики надає та отримує їх на договірних умовах. З огляду на викладене, існуючу систему соціальних послуг в Україні можна охарактеризувати як парадоксальну та паразитарну: надзвичайно низька орієнтація на соціальні виплати та допомогу; розповсюдження бюджетних соціальних видатків. Усі ці показники призводять до поглиблення соціальних викривлень – нерівноцінного розриву доходів, надмірної нерівності у власності тощо [30].

Рівень	Національний рівень	Обласний/ регіональний рівень	Районний/ місцевий рівень
Уповноважені органи	Мінсоцполітики	Обласні та Київська міська держадміністрації	Районні адміністрації, виконкоми органів місцевого самоврядування, у тому числі ОТГ
Державна політика	Формування державної політики	Реалізація державної політики на регіональному рівні	-
Нормативно-правова база	Нормативно-правове регулювання (у тому числі, затвердження державних стандартів)	-	-
Визначення потреб у соціальних послугах	-	Узагальнення результатів оцінки потреб у соціальних послугах	Визначення потреб населення у соціальних послугах, виявлення осіб/ сімей у СЖО
Планування/ фінансування соціальних послуг	-	Планування, фінансування та виконання регіональних / місцевих програм щодо надання соціальних послуг	
Надання базових соціальних послуг	-	-	Забезпечення надання базових соціальних послуг
Реєстр надавачів та отримувачів	Створення Реєстру надавачів та отримувачів	Ведення Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг	
Контроль та моніторинг	Координація, моніторинг, контроль за наданням соціальних послуг	Здійснення контролю за дотриманням законодавства Забезпечення прав отримувачів соціальних послуг Моніторинг та контроль за цільовим використанням бюджетних коштів, оцінки якості	
Координація та інформування	Інформаційне забезпечення	Інформування населення щодо соціальних послуг Забезпечення взаємодії надавачів соціальних послуг	
Підвищення кваліфікації соціальних працівників	Організація навчання соціальних працівників		

Рис. 2.5 – Розмежування повноважень на різних рівнях (розроблено на основі [98])

Відповідно до статті 15 Закону України «Про соціальні послуги» [74] розроблено реєстр надавачів соціальних послуг. Наразі реєстр працює в тестовому режимі. Під час тестового режиму буде перевірено функціонування реєстру (рисунок 2.6).

Рис. 2.6 – Реєстр надавачів та отримувачів соціальних послуг (розроблено на основі [98])

Закон України «Про соціальні послуги» визначає наступні етапи організації соціальних послуг (стаття 8 Закону «Про соціальні послуги») (рисунок 2.7):

1. Визначення потреб населення у соціальних послугах;
2. Розробка та реалізація програм надання соціальних послуг за результатами виявлення потреб;
3. Фінансування та надання соціальних послуг;
4. Моніторинг, контроль та оцінка якості соціальних послуг.

Рис. 2.7 – Організація соціальних послуг (розроблено на основі [98])

Отже, соціальна підтримка пільгових категорій населення здійснюється за різними напрямками, зокрема:

- забезпечують виконання державних програм соціального захисту інвалідів, учасників бойових дій, ветеранів війни та інших пільгових категорій населення;

- соціальна допомога учасникам антитерористичної операції та їх сім'ям шляхом: організації відпочинку (з наданням оздоровчих послуг) демобілізованих військовослужбовців, які проходять службу в районах АТО; надавати безповоротну часткову бюджетну підтримку на будівництво (придбання) житла за рахунок коштів обласного бюджету (25% нормативної вартості житла) за умови виділення з місцевих бюджетів коштів (не менше 25% нормативної вартості житла);

- надання фінансової підтримки та пільг окремим категоріям громадян;
- фінансове забезпечення статутної діяльності громадських організацій ветеранів та людей з інвалідністю;

- виплата проїзду пільговим категоріям громадян;

- соціально-медичне забезпечення ветеранів війни;

- соціальна та медична допомога громадянам, які постраждали внаслідок чорнобильської катастрофи, та їхнім родинам;
- розвиток системи реабілітації та працевлаштування людей з інвалідністю;
- підвищити обізнаність населення про особливі потреби людей з інвалідністю, виховувати повагу до їх прав, особливостей та гідності [62].

Підводячи підсумки до 2 розділу, можна зазначити, що відповідно до законодавства України на основі соціальних стандартів, визначається розмір базових соціальних гарантій, які мають відображати бажаний рівень життя населення. На жаль, бажаний рівень, який об'єктивно залежить від соціально-економічних показників розвитку держави, а також доходів населення не відповідає реальному рівні. Соціальне забезпечення населення на сьогодні є недостатнім, враховуючи рівень росту цін, інфляції та інших чинників, оскільки держава не отримує потрібну кількість фінансових ресурсів, які б спрямовувалися на реалізацію соціальної функції. У зв'язку з цим, назріла потреба перегляду чинних норм, які визначають умови та порядок надання соціальної допомоги населенню, удосконалення законодавства України у сфері соціального захисту громадян, оптимізація системи надання соціальних послуг, модернізація публічного управління сферою соціального захисту населення тощо.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

3.1. Напрями удосконалення законодавства України з питань соціального захисту населення

У зв'язку з євро інтеграційними процесами сьогодні постала гостра необхідність удосконалення законодавства України з питань соціального захисту населення. В теорії права удосконалення законодавства може здійснюватися різними шляхами.

З точки зору шляхів вдосконалення законодавства, у широкому розумінні, останні є як різними об'єктами матеріального світу (наприклад, способами збирання та обробки інформації, зокрема комп'ютерної техніки), так і нематеріальними явищами (мова, право, правові структури тощо), за допомогою якої речовина впливає на об'єкт (речовина). У рамках дослідження нас цікавлять юридичні засоби. У юридичній теорії в найбільш загальному вигляді юридичні засоби розглядаються як такі правові інструменти, за допомогою яких юридичні особи можуть задовольняти свої інтереси, досягати своїх цілей. Ці цілі можуть бути різними, але врешті-решт вони зводяться до певного порядку суспільних відносин [6, с. 104]. Нижче наведено правові засоби дій, пов'язані з удосконаленням законодавства: правові норми, правові терміни та правові конструкції, акти, типові нормативні акти тощо. Процесуальні форми діяльності також можна назвати правовими засобами: зокрема сесії та пленарні засідання Верховна Рада України, засідання парламентських комітетів, засідання Ради Міністрів України тощо. Усі заходи, включаючи заходи щодо вдосконалення законодавства, здійснюються певним чином, тобто шляхом використання певних прийомів, методів, у відповідно до певних процедур (певних процедур). Насправді слово «метод» у словниках

тракується як певний порядок, порядок дій, дія чи система дій, що використовуються у виконанні якоїсь роботи, у здійсненні чогось, технології, способі реалізації, досягненні чогось. У своїй філософії термін «метод» визначає термін «технологія» як спосіб досягнення чогось, досягнення, реалізації; у широкому розумінні цього слова – як сукупність засобів людської діяльності, які мають на меті змінити те, що є, відповідно до потреб і бажань людини. Тому для позначення методу (прийомів, методів та процедур) заходів щодо покращення законодавства можна використати термін «технологія вдосконалення законодавства», який можна розглядати як законодавчий прийом. Удосконалення законодавства – це діяльність законодавчих органів щодо зміни стану існуючого законодавства, яка здійснюється за допомогою відповідних засобів правового захисту та законодавчих прийомів. результатом такої діяльності є належна якість законодавства, а метою – ефективність законодавства [81].

Система соціального захисту як сукупність нормативних активів, форм і методів державного втручання в ринкову економіку має забезпечувати певний добробут для членів суспільства та виправляти дисбаланси у власності шляхом перерозподілу національного продукту. У теорії людського капіталу людський капітал безпосередньо визначається як особистість та сукупність його характеристик: працездатності, освіти, виховання, фізичного та психічного здоров'я. Цільова функція суспільства щодо відтворення людського капіталу, а отже, і системи соціального захисту, має бути спрямована саме на забезпечення сприятливих умов для цього процесу. Елементи соціального забезпечення та соціальної допомоги забезпечують єдність аналізованої системи відтворення людського капіталу. У рамках заходів соціальної допомоги існують три основні напрямки державного втручання: житлові субсидії, пряма соціальна допомога бідним та допомога сім'ям з дітьми. Отже, законодавство та нормативні акти у сфері соціальної допомоги можна поділити на дві групи: загальну групу нормативно-правових актів, які створюють комплекс пріоритетів розвитку

людського капіталу та граничні економічні умови для реалізації заходів соціального захисту населення; спеціальну групу нормативно-правових актів, які регулюють відносини щодо надання окремих видів соціальної допомоги.

З огляду на це, важливо відмітити щодо необхідності систематизації законодавства України з питань соціального захисту населення шляхом прийняття Соціального кодексу України, який би складався із загальної та спеціальної частини відповідно до проаналізованого нами вище поділу нормативно-правових актів на групи.

Соціальний кодекс, який закладе основні принципи реалізації соціальних прав та гарантій для людей та громадян, створення належних умов життя, забезпечить надійний захист інтересів окремих соціально незахищених верств населення (Рис. 3.1). Сьогодні система соціального захисту має дуже складну структуру, елементами якої є пенсії, державна соціальна допомога та соціальне страхування. Тому складність предмета правового регулювання та різноманітні соціальні проблеми створюють певні труднощі у коригуванні правових норм. Як наслідок, існують відмінності в різних законах з одного і того ж питання, що ускладнює можливість прямого застосування.

Проект Соціального кодексу України був зареєстрований у парламенті, що систематизувало та вдосконалювало положення всіх існуючих «соціальних» нормативних актів. Таким чином, у разі прийняття кодексу, громадяни зможуть знайти всю інформацію про захист своїх прав та свобод у документі.

Відповідно до пояснювальної записки до пропозиції, чинне законодавство містить значну кількість суперечливих стандартів соціального захисту для певних категорій громадян: пенсіонерів, безробітних, сімей з дітьми, малозабезпечених сімей, ветеранів війни та роботи, жертв політичного гноблення, Чорнобильці, інваліди та інші вразливі групи населення. У зв'язку з цим існує необхідність систематизації законодавства у соціальній сфері, усунення колізій між законами, виведення на правовий рівень соціальних норм, які регулюються статутами.

Основною метою моделі соціально орієнтованої ринкової економіки, на якій наша держава орієнтується та будує національну економіку, є забезпечення належного рівня соціального захисту, включаючи соціально незахищені верстви населення, шляхом активної, збалансованої соціальної політики та важливою формою її впровадження має бути якісним та ефективним фінансуванням соціальної сфери.

Рис. 3.1 – Систематизація законодавства України про соціальний захист (розроблено автором)

Реалізація системи соціального захисту потребує не тільки досконалої нормативно-правової бази з питань соціального захисту, але й фінансових ресурсів держави. Основною проблемою цього процесу є недосконалість, а іноді і невідповідність чинних законів, інструкцій та нормативних актів. Економічні, соціальні та правові основи побудови системи соціального захисту населення детально розглядаються сучасними дослідниками та дослідниками як державного, так і регіонального рівня.

Удосконалення фінансового законодавства задля забезпечення встановлення вищих розмірів мінімальних гарантій та стандартів держави є закономірним процесом, який сьогодні для України має актуальне значення.

Нормативно-правові акти, що лежать в основі фінансового законодавства, формують певну систему:

1) загальні нефінансові закони – конституційні закони або закони, що належать до інших законів, що містять фінансові норми. Наприклад, основні положення податкової бази закріплені на конституційному рівні (повноваження органів державної влади та управління, загальні принципи оподаткування тощо);

2) загальні фінансові закони – вони представлені переважно законами, що регулюють основи фінансової системи. В основному це основні закони, які закладають основу бюджетної системи, місце її окремих елементів. В Україні вони майже не представлені, хоча перспективи розвитку фінансового кодексу обговорювалися законом про фінансування;

3) загальні інституційні закони – законодавчі акти, які містять положення, що регулюють окремі інститути в цілому, їх основи, основні ознаки. Ці закони не містять детального опису конкретних типів концепцій. Більшість із них містять бюджетні та податкові кодекси, які поєднують матеріальний та процесуальний аспекти, а також основні закони загального;

4) спеціальні інституційні закони – законодавчі акти, що регулюють окремі частини фінансових установ. До них належать, наприклад, закони, які містять опис певного виду податку, детальний механізм його обчислення та сплати.

Поточний період розвитку законодавства висуває нові вимоги до нормативних актів та їх систем, і деякі з них мають особливе значення для фінансових правил.

Відмінною рисою розвитку соціальної сфери в Україні за останнє десятиліття є брак як бюджетних, так і позабюджетних ресурсів у поєднанні з

неефективним та нераціональним розподілом та використанням наявних фінансових ресурсів. Ця проблема потребує всебічної оцінки економічної безпеки соціальної сфери з точки зору її галузей (охорона здоров'я, освіта та наука, соціальний захист та соціальне забезпечення, культура та мистецтво) з метою виявлення суттєвих недоліків та визначення пріоритетних напрямків вдосконалення.

У системі формування фінансових норм центральне місце посідають такі категорії як: державний бюджет, місцеві бюджети, державні стандарти та гарантії, рівень проживання. Відповідно до закону України «Про прожитковий мінімум» – це кошторис витрат на мінімальний набір послуг, непродовольчих товарів та продуктів харчування, необхідних для нормального існування людини. Якщо людина отримує дохід, що дорівнює рівню доходу, то цієї суми теоретично достатньо для фінансування основних витрат на споживання та не дає економії. Відповідно до ст. 3 Закону України «Про прожитковий мінімум» набір продуктів харчування та набір непродовольчих товарів визначаються в натуральній формі, комплекс послуг – у нормах споживання не рідше одного разу на п'ять років [72]. Тому стандарти встановлені у 2005 році та мали бути переглянуті у 2010, 2015, 2020 роках, а то і частіше. Тому однією з умов удосконалення законодавства є постійний перегляд встановлених стандартів відповідно до змін макроекономічних показників.

Мінімальний споживчий кошик сьогодні не відповідає умовам споживання не тільки структурно, але й за вартістю. Рівень життя свідчить про потенційне зростання соціального забезпечення, якщо його темпи зростання перевищуватимуть зростання індексу споживчих цін. Загальна тенденція відставання прожиткового мінімуму від реальних цін, безперечно. Показник гарантованого мінімуму щорічно встановлюється Законом «Про Державний бюджет України» [63] і відображає видаткову частину бюджету для забезпечення виплати соціальної допомоги.

Рівень прожиткового мінімуму (гарантований мінімум) також зростає значно повільнішими темпами, ніж видаткова частина бюджету центрального уряду, що свідчить про зменшення соціального спрямування державних видатків. Відповідно до Закону України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» [66] розмір державної соціальної допомоги визначається як різниця між прожитковим мінімумом дитини та її середньомісячним сукупним доходом, розрахованим за методом, встановленим соціальним захистом, але ця сума не може перевищувати 75% рівня проживання сім'ї.

Отже, існує різниця у тлумаченні елемента системи соціальної допомоги через різні законодавчі акти. Слід зазначити, що прожитковий мінімум (гарантований мінімум) використовується лише для визначення розміру державної соціальної допомоги для малозабезпечених сімей, а тому не зрозуміло, що існує подвійна конверсія: встановлення гарантованого мінімуму, а потім обмеживши його до 75%. Тому доцільно не встановлювати гарантований мінімум, а негайний максимальний внесок на соціальне забезпечення.

Всупереч реальному рівню споживання, норми українських законів «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» [67] та «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» [66] знижують ефективність державної соціальної допомоги. Оскільки норми споживання сьогодні не враховують сучасні життєві, навіть основні, витрати: оренду, охорону здоров'я, відпочинок, витрати на освіту. Мобільний зв'язок та Інтернет також не входять до споживчого кошика України. Тому необхідно проаналізувати поточний розмір прожиткового мінімуму, який значно занижений. Обчислити новий споживчий кошик, який відображає найнижчий набір споживання товарів та послуг для задоволення основних соціальних та культурних потреб людини, а не для базового фізичного виживання. Також потрібно окремим розділом Соціального кодексу України передбачити правила формування споживчого кошику із

затвердженням змісту наборів непродовольчих товарів та послуг. Термін їх затвердження потрібно зменшити до трьох років, оскільки зміни у схемі споживання цих наборів проходять швидше, ніж у наборі харчових продуктів.

Таким чином, перегляд норм споживання та витрат населення, встановлення належного рівня мінімальних державних стандартів для забезпечення достатнього рівня життя населення, закріплення їх разом з іншими загальними нормами правового регулювання та спеціальними нормами, які регулюють відносини з питань надання окремих видів соціальної допомоги, у Соціальному кодексі України та забезпечення їх ефективної реалізації є беззаперечною умовою удосконалення законодавства України у сфері соціального захисту населення.

3.2. Шляхи оптимізації системи надання соціальних послуг

Реалізація активної соціальної політики в Україні спрямована на соціальний розвиток суспільства, його соціальної сфери, досягнення європейських соціальних стандартів для такого соціального середовища, яке б гарантувало реалізацію соціальних прав усього населення та забезпечувало якість життя громадян. громадян.

Сьогодні в державі робота з соціальними службами ведеться за двома ключовими напрямками – посилення матеріального забезпечення, а саме: пенсії, соціальні виплати, пільги, пільги; розвиток та вдосконалення системи соціальних послуг та соціальних послуг. Тому соціальні послуги є важливим показником цивілізації суспільства та невід’ємною частиною державної соціальної політики, адже до цієї категорії належить кожен п’ятий українець. Не менш важливим є забезпечення доступності та якості соціальних послуг для людей з інвалідністю – таких в Україні 6% населення, з яких 52% – люди працездатного віку. Тому посилення соціального захисту вразливих верств населення є актуальною проблемою не лише для України, а й для інших країн. Вітчизняна система соціального забезпечення змінюється та оновлюється. Ці

процеси нерозривно пов'язані з реформуванням системи соціальних послуг [40, с. 17].

Сьогодні ситуація із соціальними послугами, як і соціальними виплатами, надзвичайно складна. Багато послуг, які надаються, є застарілими і застарілими. Натомість є потреба в інших, і це в основному через технологічну революцію. Наприклад, людям похилого віку необхідно навчитися користуватися мобільними телефонами, Інтернетом тощо.

Для того, щоб якнайкраще задовольнити потреби вразливих верств населення, держава потребує постійної модернізації соціальної інфраструктури, що потребує розробки нових та вдосконалення існуючих нормативно-правових актів, які регулюють цю сферу. Кінцевий результат цих заходів має наблизити діяльність вітчизняної системи соціальних послуг до міжнародних стандартів, орієнтованих на індивідуальні потреби, підвищити якість життя громадян, створити дієвий механізм захисту прав соціально незахищених верств населення шляхом надання якісного соціального захисту населення. послуги.

Якість соціальних послуг має сприяти підвищенню добробуту населення країни, їх доступності для інвалідів, одиноких літніх людей, малозабезпечених сімей, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

На сьогоднішній день держава не встановила чітких вимог до оцінки якості соціальних послуг та проектів, а тому не розробила відповідної системи контролю за цим процесом. Тому, на нашу думку, наразі існує нагальна потреба у вдосконаленні системи оцінки соціальних послуг, що включає контроль та контроль якості соціальних послуг.

Ефективність соціального захисту громадян, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги, забезпечується шляхом адресного надання соціальної допомоги. Підвищення спрямованості соціальної допомоги насамперед залежить від фактичного визначення цільової групи – отримувачів соціальних послуг, що значно економить кошти та краще задовольняє потреби соціально незахищених верств населення. Отже, переваги

адресності соціальних послуг на регіональному рівні очевидні – саме місцеві громади та місцева влада можуть визначити категорії населення, які потребують першочергової уваги та допомоги в конкретному регіоні, швидко визначити та надати об'єктивну інформацію про потреби. малозабезпечених громадян. і серйозність проблеми, а також зацікавлені та зобов'язані забезпечити якість обслуговування клієнтів [33, с.95].

Децентралізація на основі принципу субсидіарності тягне за собою значні проблеми для системи соціальних послуг на місцевому рівні. Місцеві органи влади наділяються більшими можливостями та повноваженнями, що вимагає від них більш активної участі у наданні соціальних послуг відповідно до потреб громадян. Теоретично об'єднані територіальні громади (ОТГ) краще центральних структур забезпечують цілеспрямованість та обґрунтованість надання соціальних послуг, щоб визначити реальну потребу в них серед представників суспільства. Це має спростити їх планування та фінансування, контролювати виконання та покращити якість цих послуг. Але на практиці формування ефективної системи соціальних служб на місцевому рівні ще знаходиться на стадії становлення. Відносно оптимістичний

Як наслідок, залишається низка суттєвих проблем: відсутність регулярного механізму визначення потреб мешканців у соціальних послугах; відсутність ОТГ соціальних працівників; застарілість та неефективність існуючого механізму фінансування соціальних послуг; слабка співпраця між місцевою владою в сусідніх громадах [103].

У січні 2018 року лише 216 ОТГ (із загальної кількості 665 ОТГ) включили спеціалістів із соціальної роботи до штатного розпису. У середньому в кожній з цих ОТГ працюють по 2 спеціаліста із соціальної роботи. За півроку кількість спеціалістів із соціальної роботи зросла з 428 до 741 особи. Так, у Волинській області на 41 ОТГ у апараті виконкомів ОТГ та в апараті комунальних закладів, що надають соціальні послуги, працюють 36 спеціалістів із соціальної роботи, в Івано-Франківській області у 25 ОТГ працюють 23

спеціалісти із соціальної роботи, у Львівській області – 35 ОТГ 30 спеціалістів, у Черкасах – 26 ОТГ 19 спеціалістів із надання соціальних послуг. Проте в окремих ОТГ ситуація виглядає критичною. Наприклад, у Закарпатській області на 6 ОТГ на кінець 2019 року такого спеціаліста не було [103].

Роль соціального працівника важлива не лише у наданні соціальних послуг, а й у їх максимальному наближенні до тих, хто їх потребує. Саме соціальний секретар, який постійно працює з суспільством, найкраще знає, які соціальні послуги потрібні мешканцям, про що мають знати муніципалітети при складанні бюджету, розробці стратегії розвитку громади. Низький пріоритет системи соціальних послуг призводить до виділення фінансових ресурсів за залишковим принципом, коштів вистачає лише на її підтримку, яка не передбачає розвитку.

Функції соціального захисту на місцевому рівні в основному фінансуються за рахунок цільового внеску з державного бюджету. На районному рівні отримуються дотації на допомогу сім'ям з дітьми, дотації та житлові субсидії, соціальні дотації для дітей-сиріт та батьків, позбавлених батьківських виплат. З бюджету товариства фінансується заробітна плата соціальних працівників, які надають допомогу самотнім та хворим громадянам. Проте більшість бюджетних коштів витрачається не на надання цих послуг, а на утримання закладів та оплату праці працівників [103].

Актуальною проблемою сьогодні залишається необхідність активної цифровізації системи надання соціальних послуг в Україні. Держава працює в цьому напрямку, готуючи відповідну нормативно-правову базу. Зокрема, Кабінетом Міністрів схвалено Стратегію цифрової трансформації соціальної сфери від 28 жовтня 2020 року, якою визначені напрямки та задачі комплексної цифрової трансформації всіх компонентів системи соціального захисту населення на основі єдиних підходів, стандартів та методик. Сьогодні інформаційні процеси в установах соціального забезпечення є переважно неузгодженими та з різним рівнем ефективності. Існуючі або нові інформаційні

системи (наприклад, Єдина інформаційно-аналітична система управління соціальною підтримкою населення України (E-SOCIAL) забезпечують лише галузеву та/або часткову автоматизацію процесів у соціальній сфері [91].

Для здійснення цифрової трансформації потрібна інформаційна система, яка враховуватиме новітні інформаційні та управлінські технології, єдині сучасні стандарти якості обслуговування, створена з можливістю приймати ефективні організаційні та структурні рішення. Виконувати такі функції може Єдина інформаційна система, створена саме для соціальної сфери, яка має:

- створити єдину інформаційну базу соціальної сфери через взаємодію та інтеграцію інформаційних ресурсів соціальної сфери з іншими, зокрема з державними реєстрами;
- усунути дублювання функцій інституцій та процесів соціального захисту, в т.ч. через централізацію цих функцій та процесів;
- забезпечити ефективний електронний документообіг;
- підвищити продуктивність та якість обслуговування соціальної сфери, надавати соціальні послуги послуг на умовах аутсорсингу;
- моніторинг усіх потоків коштів у соціальній сфері;
- захист інформації у соціальній сфері;
- підвищити рівень довіри населення до соціальних інституцій.

Міністерство соціальної політики України за підтримки Світового банку реалізує проект «Модернізація системи соціальної підтримки народу України». Метою проекту є сприяння успішному проведенню соціальних реформ, спрямованих на зниження рівня бідності та підвищення соціального захисту найбільш уразливих груп населення.

Проект покращує процеси надання соціальної допомоги, покращує адміністрування соціальних виплат та послуг, стимулює розвиток сімейних форм навчання та соціальної підтримки дітей-сиріт та сімей з дітьми, які опинилися у складних життєвих обставинах.

Досвід успішних країн свідчить, що для створення справді справедливої та ефективної системи соціальної допомоги її надання має контролюватися суспільством в цілому.

У рамках проекту «Справедлива підтримка» за сприяння Світового банку з жовтня 2018 року до кінця квітня поточного року в Україні діяла безкоштовна гаряча лінія 0 800 502757, за якою надавалися консультації щодо порушень соціального супроводу та отримували повідомлення від громадян про шахрайство та протиправні дії з боку посадових і фізичних осіб при наданні або отриманні соціальної допомоги та соціальних послуг [57].

За час роботи гарячої лінії громадянам надано понад 23,5 тис. консультацій та зафіксовано 1882 повідомлення про порушення при наданні соціальної допомоги. З них 47% становили повідомлення про порушення з боку державних службовців і 53% повідомлень стосувалися порушень з боку осіб – отримувачів допомоги. Серед програм соціальної допомоги найбільше повідомлень стосувалося питання житлових субсидій (75%), порушень у наданні допомоги сім'ям з дітьми (8,3%), проблем із наданням соціальних послуг (4,0%), порушень програм соціальної допомоги людям з інвалідністю (2,1%), внутрішньо переміщені особи (1,0%), соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям та тимчасова державна допомога дітям, батьки яких ухиляються від аліментів (0,9%), інші програми (7,9%) [57].

Отримана інформація про порушення щотижня надсилалася до Мінсоцполітики, яке, у свою чергу, пересилало її до місцевих органів соціального захисту населення для відповідного реагування.

Переважна більшість повідомлень про порушення з боку державних службовців стосувалися неправильно зароблених розмірів соціальних виплат, періодів їх надання, часу розгляду заяв на соціальні виплати. Абоненти повідомляли про випадки, коли чиновники вимагали не передбачені законодавством документи про соціальну допомогу та пропускали заявників

через бюрократію. Мінсоцполітики оперативно відреагувало на такі сигнали, щоб захистити законні права одержувачів.

Водночас виклики на лінію екстреної допомоги також допомогли виявити тих, кому незаконно виділили бюджетні кошти. Зокрема, у Сумській області з повідомлення на гарячу лінію з'ясувалося, що сім'я отримала стипендію, хоча чоловік мав власний бізнес, високий дохід і нещодавно купив новий автомобіль. Проведено перевірки та виявлено порушення за фактами прихованого працевлаштування (як в Україні, так і за кордоном); приховування доходів; виникнення або, навпаки, відсутність сімейних відносин, що впливають на мету соціальної підтримки тощо [57].

У всіх підтверджених випадках надання допомоги було перервано. Неправомірно отримані кошти мають бути повернуті державі.

Без повідомлень громадян усі ці правопорушники все одно незаконно отримували б соціальну допомогу за рахунок усіх платників податків України.

У звіті про порушення по-різному висловлювали свою активність мешканці регіонів України. Таким чином, в Україні на гарячу лінію надійшло в середньому 4,4 повідомлення про порушення на 100 тис. мешканців України. Гаряча лінія забезпечує зворотній зв'язок з громадянами та заохочує їх до безпосередньої участі у моніторингу соціальної допомоги. Інформація, отримана під час роботи лінії, є важливим матеріалом для розробки механізмів, які покращать спрямованість та якість соціальних виплат та соціальних послуг.

Адже кошти на основні програми соціального захисту надходять переважно з державного бюджету за рахунок усіх податків громадян [57].

Нині існує об'єктивна потреба у розробці та реалізації заходів щодо оптимізації системи соціальних послуг у короткостроковій та довгостроковій перспективі. На нашу думку, пріоритетними напрямками розвитку соціальних послуг має бути розширення їх асортименту та підвищення якості з максимальною орієнтацією на задоволення потреб населення (Рис. 3.2).

Рис. 3.2 – Шляхи оптимізації системи надання соціальних послуг в Україні (розроблено автором)

Забезпечення реалізації заходів соціального захисту населення здійснюється сукупністю установ соціального захисту. На сьогодні, за недостатності ресурсів, відсутня належна соціально-економічна результативність їх діяльності. Для підвищення позитивних результатів діяльності зазначених органів запроваджено низку програм, окремими аспектами яких постають: упровадження в практику стратегічного планування і маркетингового управління попитом та пропозицією соціальних послуг; збільшення приросту і розподілу ресурсів; здійснення розвитку системи взаємодії установ соціального захисту населення на територіальному і державному рівнях; забезпечення обміну фінансовими, кадровими, інформаційними ресурсами в межах загальної системи економічних відносин; залучення кредитів у необхідній кількості; організація вивчення й усунення

проблем державного регулювання в умовах економічної нестабільності [99, с. 71–72].

Отже, сьогодні в Україні відбувається реформування в системі соціального обслуговування населення. Зараз перед органами державної влади та місцевого самоврядування стоять нові завдання, які виходять із сьогоднішніх потреб суспільства і можуть бути вирішені лише шляхом переоцінки способу планування та надання соціальних послуг, з продовження удосконалення нормативно-правової бази в цій сфері, покращення механізмів фінансового забезпечення установ, які займаються соціальним обслуговуванням населення та інші напрями управлінської діяльності.

3.3. Модернізація публічного управління у сфері соціального захисту населення

Сьогодні в Україні триває реформа системи соціального захисту населення. Наразі перед органами державної влади та органами місцевого самоврядування постають нові завдання, що ґрунтуються на сучасних суспільних потребах, вирішити які можна лише шляхом перегляду методу планування та надання соціальних послуг, продовження вдосконалення нормативно-правової бази у цій сфері, покращення фінансової підтримки для установ, що займаються соціальними послугами, та інших сфер управління.

Забезпечення виконання заходів соціального захисту здійснюється набором установ соціального захисту населення. Сьогодні через брак ресурсів відсутня реальна соціально-економічна ефективність їхнього бізнесу. З метою збільшення позитивних результатів діяльності цих органів було запроваджено ряд програм, деякі з яких: введення до стратегії стратегічного планування та маркетингу попиту та пропозиції соціальних послуг; збільшити зростання та розподіл ресурсів; розвиток системи взаємодії між установами соціального захисту населення на територіальному та державному рівнях; забезпечити обмін фінансовими, людськими та інформаційними ресурсами в рамках

загальної системи економічних відносин; залучення кредитів на суму, необхідну для організації навчання та усунення проблем державного регулювання у разі економічної нестабільності [99, с. 71–72].

Враховуючи курс України на європейську інтеграцію, доцільно адаптувати певний досвід європейських країн до національних реалій з метою розвитку соціальної сфери. Адже запровадження європейських стандартів у соціальній сфері підвищить рівень життя населення, що позитивно позначиться на соціально-економічній ситуації в Україні. Хоча початок реформування соціальної сфери у цьому напрямку вже покладено, а запровадження європейських стандартів у соціальній сфері, безперечно, покращить рівень життя населення, що позитивно вплине на соціально-економічну ситуацію в роздробленій Україні. запозичення найкращих у світі перевірених методів неприпустимо.

Цьому має передувати ретельний аналіз, єдиний цілісний підхід та цілісний погляд на орієнтації реформ та їх кінцеві результати. Водночас процес євроінтеграції є дуже важливим для України. Для реалізації цього прагнення наша держава повинна відповідати умовам політичного, економічного, правового, географічного та формального характеру. На жаль, Україна наразі повністю відповідає лише географічним умовам. Тому видається, що пріоритетом державної політики у соціальній сфері має бути гарантування суспільних цінностей, створення функціонуючої ринкової економіки, яка зможе конкурувати на міжнародній арені та забезпечити політичну стабільність [43].

Сьогодні серед населення поширене уявлення про те, що вступ до Європейського Союзу забезпечить високий рівень життя. Членство в Європейському Союзі – це не привід для позитивних змін, а наслідок. Необхідно усвідомлювати, що це досить тривалий процес, оскільки неможливо досягти рівня країн, що розвиваються за короткий час, але найголовніше - мати мету і діяти. Тому доцільно створити власну модель соціального захисту з

урахуванням історичних та національних особливостей України, посиляючись на досвід європейських країн [36, с. 165].

Система публічного управління соціальним захистом в Україні наразі ще недостатньо адаптована для функціонування в ринкових умовах, що вимагає подальших детальних досліджень. Вдосконалення державного управління у сфері соціального захисту є одним із суттєвих факторів, що сприятиме формуванню України як соціальної держави. Практична трансформація державного управління у сфері соціального захисту в Україні відповідно до міжнародного права, включаючи європейські стандарти, не буде легкою і потребує належної організації, інтелектуальних зусиль та додаткового часу, але це є важливою умовою успішної євроінтеграції України.

Водночас комплексний аналіз чинного законодавства України та законодавчих пропозицій, вітчизняних та зарубіжних наукових, педагогічних, журналістських джерел з урахуванням вітчизняних наукових теорій та позитивного досвіду дозволить виправдати ефективну систему соціального захисту та відновити довіру у суспільстві.

Можливе використання в Україні досвіду соціального захисту для розвинених країн та країн з перехідною економікою, який міститься у відповідних моделях соціального захисту, – це забезпечення таких дій як: ефективне функціонування та скоординована робота з національними, регіональними та місцевими системами соціального управління; демократичність та прозорість соціального захисту, спрощення процедури надання різних видів соціальної допомоги; збалансування форм та методів соціального захисту населення на основі оптимального поєднання цільової орієнтації та універсальності; забезпечення повного використання прав кожної людини на звернення за допомогою до відповідних соціальних інститутів; стежити за об'єктивністю рівня життя окремих осіб, сімей, соціально незахищених верств населення, які звертаються за соціальною допомогою; чіткі

наукові обґрунтування заходів соціального захисту та їх нормативно-правове забезпечення [58].

Важливим та необхідним є прийняття відкритого та чіткого плану дій щодо ефективного державного регулювання системи соціального захисту населення. Це має супроводжуватися створенням високої якості життя та покращенням добробуту населення шляхом запровадження високих соціальних стандартів та створення здорового соціального клімату в країні. Державна політика має відновити довіру громадськості до інститутів влади та віру в соціальну справедливість, яка формується шляхом використання економічних та правових важелів державного впливу [58].

Реформа системи соціального захисту населення, що ґрунтується на досягнутих результатах трансформацій, має зосереджуватись на формуванні цілісної системи напрямів, форм і методів соціального захисту та усуненні суперечностей у її розвитку на більш ранній стадії. Як наслідок, необхідно досягти основних цілей соціальної політики та створити згуртованість в економічних та соціальних умовах для забезпечення як соціальної стабільності, так і розвитку національної економіки. Модернізація публічного управління у сфері соціального захисту населення України має здійснюватися, зокрема у напрямках, визначених на Рис. 3.3.

Підвищення пенсій є важливою частиною реформи соціального захисту населення. Становище пенсіонерів ускладнюється ще й тим, що існування для них інших джерел доходу та споживання навіть після кризи стало ще більш проблематичним. Відсутність коштів для фінансування субсидій на житлово-комунальні послуги, соціальні послуги, для надання пенсіонерам пільг на пасажирський транспорт ускладнює і без того складне становище соціальної групи. Незважаючи на вжиті заходи щодо збільшення розміру пенсій, середній розмір призначених пенсій залишається нижче рівня утримання пенсіонера. Але навіть цей розмір забезпечує значне зменшення ризику бідності серед пенсіонерів порівняно з іншими групами населення.

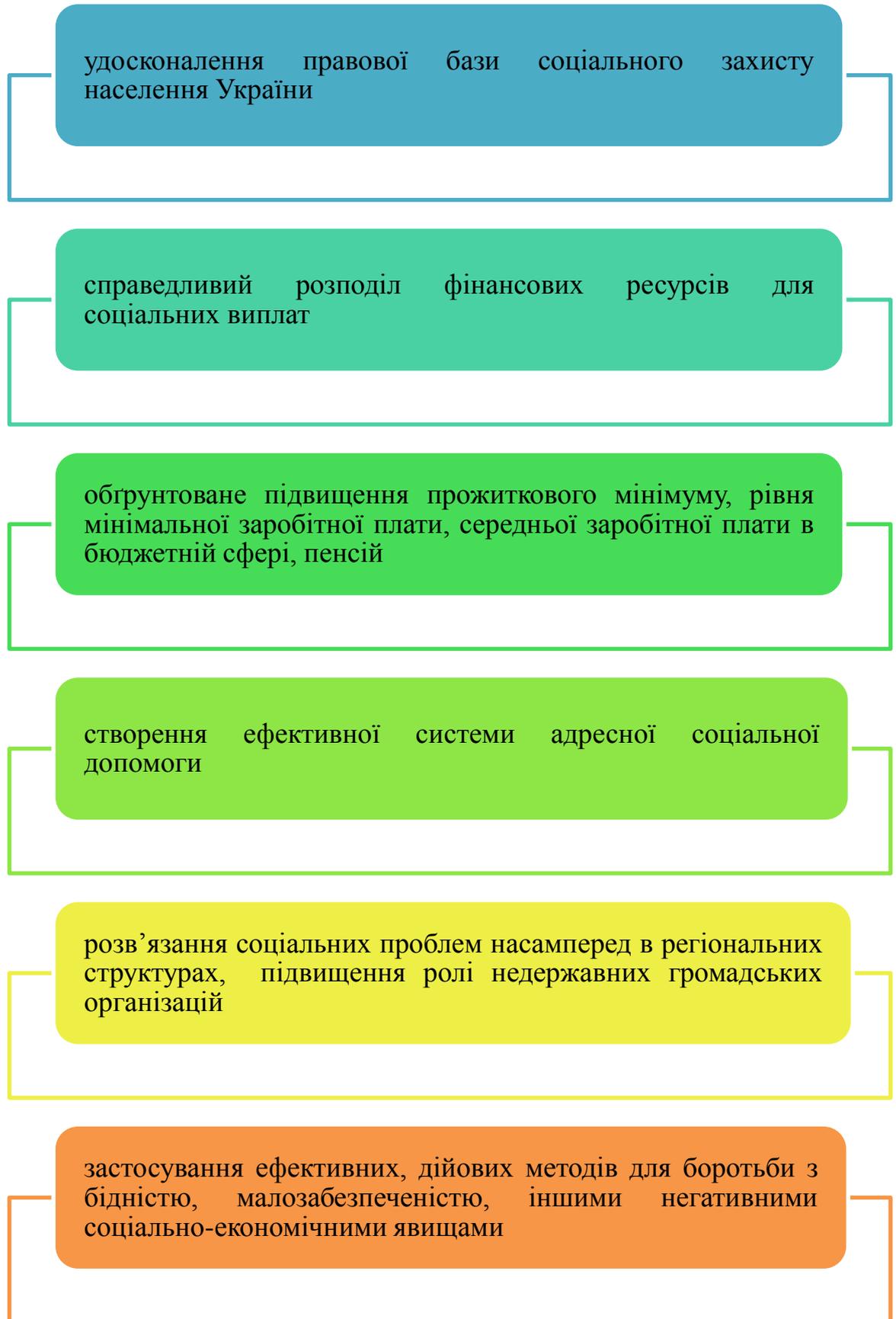

Рис. 3.3 – Напрями модернізації публічного управління у сфері соціального захисту населення (розроблено автором)

Водночас відсутність комплексних реформ у довгостроковій перспективі може призвести до небезпечного погіршення довгострокового фінансового стану пенсійної системи. Ці суперечності пенсійної схеми показують, що для їх вирішення потрібен комплекс системних заходів, які б дозволили досягти фінансової стабільності в пенсійній системі, збільшити реальний розмір пенсій та в довгостроковій перспективі запобігти кризі у пенсійній системі через старіння населення. Через демографічну ситуацію в країні останній фактор стає особливо несприятливим. Вирішення першої з цих проблем вимагає встановлення тісного зв'язку між розміром пенсії та попередніми пенсіями, а також розміром страхових внесків (соціального податку), сплачених за них до пенсійного фонду під час працевлаштування. Для стабільності пенсійної системи необхідно створити механізми накопиченого фінансування пенсій для працездатного населення. За сучасних умов стає зрозумілим, що реформа пенсійної системи повинна враховувати світовий історичний досвід та забезпечувати сталу пенсію з гарантованою безпекою та зростанням коштів, залучених громадянами.

Обговорення різних альтернатив пенсійної реформи показує, що система пенсійного забезпечення на трьох рівнях виконує найбільш перспективні завдання. Це, по-перше, забезпечення основної трудової пенсії, пенсії по інвалідності, соціальної пенсії, пенсії для найманих працівників. по-друге, обов'язкове пенсійне страхування – забезпечення накопиченої частини професійних пенсій за рахунок обов'язкових страхових внесків; по-третє, додаткове пенсійне страхування та резерви за рахунок накопичених добровільних внесків від роботодавців та застрахованих осіб з урахуванням реальних можливостей накопичення різних вікових груп. Складність реформування пенсій полягає не тільки в необхідності збільшення розміру та розміру пенсій, які надходять сьогодні, але й у об'єктивні труднощі забезпечення накопичених коштів на нерозвиненому фондовому ринку, у

нестабільності перехідної економіки. У цьому плані зростає роль держави як гаранта сталості та ефективного органу управління пенсійної системи.

Реформування соціальної допомоги є складним процесом не тільки через велику різноманітність видів та форм соціальних виплат, а й тому, що ця реформа стосується найбільш вразливих верств суспільства. Підвищення ефективності соціальної допомоги є ключовим питанням реформи. Методика застосування існуючої системи соціальної допомоги виявила низку недоліків та протиріч.

Законодавство та нормативні акти чинної системи соціальних виплат, виплат та виплат – це велика кількість законів із усіма поправками, указами президента, постановами уряду та іншими актами, прийнятими на регіональному та муніципальному рівнях, часто несумісними один з одним і не завжди чітко описати джерела фінансування соціальних виплат, відповідачів та форми відповідальності у разі недотримання положень цих документів. Водночас частка населення з доходами нижче рівня доходів значно нижча [83].

Отже, важливими напрямками модернізації публічного управління у сфері соціального захисту населення є:

1) удосконалення нормативно-правових актів у сфері соціального захисту населення України, яка заснована на політиці Європейського Союзу та ефективних нормах зарубіжного законодавства, кращих практиках, які пов'язують систему соціального забезпечення з макроекономічною ситуацією, ринком праці, демографічною ситуацією, оподаткуванням та справедливою оплатою праці. Закони та підзаконні нормативно-правові акти, на підставі яких здійснюється публічне управління у сфері соціального захисту, мають бути прозорими та чітко визначати завдання та функції установ, що реалізують політику соціального захисту, але їх кількість має бути невеликою з чітким розподілом повноважень та функцій для забезпечення якісної діяльності;

2) перегляд соціальних надбавок та виплат, створення ефективної системи адресної соціальної допомоги, яка зможе досягати максимальних результатів за найменших витрат;

- 3) вирішення питань дефіциту бюджету шляхом знаходження нових джерел його поповнення;
- 4) забезпечення справедливого розподілу фінансових ресурсів держави для виплати гідних пенсій та реформу пенсійної системи;
- 5) підвищення рівня мінімальної заробітної плати, а також середнього її рівня у бюджетній сфері.

Соціальний захист має забезпечуватися не тільки для вразливих соціальних груп безробітного населення, а й для тих, хто зайнятий у суспільному виробництві. Адже саме працездатні й зайняті у виробництві забезпечують підтримку громадян, що відносяться до соціально незахищених категорій населення.

З метою підвищення соціально-економічної ефективності публічного управління у сфері соціального захисту населення слід реалізувати такі основні функції: дослідження та усунення проблем та труднощів державного регулювання в умовах макроекономічної нестабільності; впровадження в практику стратегічного планування та маркетингу попиту та пропозиції соціальних послуг; зростання та розподіл ресурсів; розвиток системи взаємодії між установами соціального захисту населення на територіальному та державному рівнях; обмін фінансами, персоналом, інформаційними ресурсами в рамках загальної системи економічних відносин; залучати позики до суми, необхідної для гармонізації економічних інтересів у системі на основі ефективного розподілу доходів від основної та комерційної діяльності; ефективність зовнішньої взаємодії з постачальниками транспортних послуг, послуг зв'язку, різних продуктів, електроенергії, опалення, газу [99].

Підсумовуючи, зазначимо, що чинна нормативно-правова база є одним із факторів, що забезпечує стабільну роботу закладів соціального забезпечення, їх фінансову підтримку. Законодавча концентрація коштів з кількох рівнів та багатоканальних джерел фінансування є необхідною, але недостатньою умовою для розвитку економічної основи соціального захисту. Важливою передумовою

розвитку соціального захисту є активація факторів, що знижують бідність, включаючи заробітну плату, соціальне забезпечення, диференційовані споживчі ціни, зниження плати за послуги тощо. Реалізація стратегічного курсу на досягнення європейського рівня життя в Україні має ґрунтуватися насамперед на ефективності та докорінному поліпшенні якості соціальних послуг, створенні та впровадженні правових та організаційних умов для запобігання зниженню рівня життя в Україні.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У роботі вирішене наукове завдання удосконалення публічного управління у сфері соціального захисту населення. Отримані в процесі дослідження результати дають змогу сформулювати такі основні висновки та внести пропозиції, що мають теоретичне і практичне значення:

1. Публічне управління у сфері соціального захисту населення є одним із головних напрямів публічного управління та важливим чинником забезпечення життєвих потреб населення.

Публічне управління у сфері соціального захисту населення можна визначити як діяльність уповноважених органів виконавчої влади держави щодо забезпечення реалізації громадянами своїх соціальних прав, визначених законодавством України, яка полягає у наданні усіх видів соціальної допомоги, соціальних послуг, виплат із соціального страхування, а також соціальних гарантій.

2. Правову основу публічного управління у сфері соціального захисту населення становить законодавство України про соціальний захист населення, відповідно до якого кожна людина має право на соціальний захист, що включає право на забезпечення в разі повної, часткової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття, а також у старості, та в інших передбачених випадках. Законодавство України включає низку нормативно-правових актів – спеціальних законів, які регулюють суспільні відносини у сфері соціального захисту громадян, зокрема: закони України «Про соціальні послуги», «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» та інші закони та підзаконні нормативно-правові акти. Важливе значення в правовому регулюванні мають акти міжнародного

права, які проголошують та гарантують основні соціальні права і свободи громадян.

3. Публічне управління у сфері соціального захисту населення здійснюється у більшості країн світу. Кожна система соціального захисту є специфічною, залежить від рівня економічного, соціального розвитку, історичного досвіду та традицій у певній країні, відповідальності роботодавців, суспільства в цілому за добробут громадян, які опинилися у складних умовах. Досвід зарубіжних країн показує, що партнерство між державними та приватними організаціями використовується для вирішення соціальних проблем та надання соціальних послуг у багатьох країнах Європи. Використання відповідного інструменту в Україні забезпечить реальну та активну участь у громадському діалозі між представниками органів державної влади, місцевої влади, неурядовими організаціями, що надають соціальні послуги, та користувачами таких послуг.

4. Публічне управління у соціальній сфері України спрямоване на комплексний соціальний захист населення, чому сприяє створена відповідна система органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні, яка забезпечує формування та реалізацію державної політики та виконує відповідні функції державного управління у сфері соціального захисту населення. Ця система включає: Верховну Раду України, Президента України, Кабінет Міністрів України, Міністерство соціальної політики України, інші центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування.

5. Основними державними соціальними гарантіями є: мінімальний розмір заробітної плати; мінімальний розмір пенсії за віком; неоподатковуваний мінімум доходів громадян; розміри державної соціальної допомоги та інших соціальних виплат. Державні соціальні стандарти формуються, встановлюються, затверджуються у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України за погодженням з іншими сторонами соціального партнерства з урахуванням вимог законодавства України у сфері соціального

захисту та трудових відносин. На основі соціальних стандартів визначаються розміри основних соціальних гарантій: мінімальних розмірів заробітної плати та пенсій за віком, інших видів соціальних виплат і допомоги, які враховуються при розробці програм економічного і соціального розвитку. Аналіз показників соціального розвитку в Україні, а також динаміка змін розмірів соціальних гарантій свідчить про досить повільне зростання розмірів мінімальної заробітної плати, пенсії, соціальної допомоги, яке в свою чергу, не є достатнім і не забезпечує належного соціального захисту населення.

6. Сучасна система соціальних послуг має відповідати потребам громадян та орієнтуватися на покращення якості їхнього життя. В кожному окремому випадку перелік соціальних послуг, зміст та обсяги соціального секретаря, до якого звернулася особа, визначаються з урахуванням її здоров'я, індивідуальних потреб, індивідуальних програм реабілітації та інших об'єктивних факторів, що спричинили складні умови життя. Основними формами соціальних послуг є матеріальна допомога та соціальне обслуговування. Матеріальна допомога надається особам, які опинилися у складній життєвій ситуації, у вигляді матеріальної допомоги чи натуральної допомоги: харчування, санітарія та особиста гігієна, догляд за дітьми, одяг, взуття та інші предмети першої необхідності, паливно-технічні та засоби для реабілітації.

7. Законодавство України у сфері соціальної допомоги можна поділити на дві групи: загальну групу нормативно-правових актів, які створюють комплекс пріоритетів розвитку людського капіталу та граничні економічні умови для реалізації заходів соціального захисту населення; спеціальну групу нормативно-правових актів, які регулюють відносини щодо надання окремих видів соціальної допомоги. В сучасних умовах виникає необхідність систематизації законодавства України з питань соціального захисту населення шляхом прийняття Соціального кодексу України, який би складався із загальної та спеціальної частини відповідно до поділу нормативно-правових актів на

групи. Соціальний кодекс закладе основні принципи реалізації соціальних прав та гарантій для людей та громадян, створення належних умов життя, забезпечить надійний захист інтересів окремих соціально незахищених верств населення. Перегляд норм споживання та витрат населення, встановлення належного рівня мінімальних державних стандартів для забезпечення достатнього рівня життя населення, закріплення їх разом з іншими загальними нормами правового регулювання та спеціальними нормами, які регулюють відносини з питань надання окремих видів соціальної допомоги, у Соціальному кодексі України та забезпечення їх ефективної реалізації є беззаперечною умовою удосконалення законодавства України у сфері соціального захисту населення.

8. Шляхами оптимізації системи надання соціальних послуг в Україні є: впровадження новітніх механізмів цифровізації на державному, регіональному та місцевому рівнях; залучення громадськості до вирішення проблем надання соціальних послуг, зокрема через «гарячу лінію»; впровадження нових інформаційних методів для популяризації соціальних послуг; забезпечення суб'єктів з надання соціальних послуг кваліфікованими кадрами; використання міжнародного досвіду.

9. З метою підвищення соціально-економічної ефективності публічного управління у сфері соціального захисту населення слід здійснити його модернізацію шляхом підвищення якості та ефективності надання послуг соціальної сфери, створення та впровадження правових й організаційних умов недопущення зниження рівня життя населення України, справедливого розподілу фінансових ресурсів для соціальних виплат, підвищення прожиткового мінімуму для основних соціальних груп населення, удосконалення в цілому правової бази соціального захисту населення України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аляєв Г.Є. Політологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / Г.Є. Аляєв. – Вид. 3-тє, випр. та доп. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2012. – 320 с., с. 65.
2. Баранова Н.П., Новікова Т.В. Соціальні стандарти та соціальні гарантії в системі соціальної політики України [Електронний ресурс] / Н.П. Баранова, Т.В. Новікова // Центр перспективних соціальних досліджень. – 2010. – Режим доступу: http://cpsr.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=42:2010-06-13-21-23-56&catid=20:2010-06-13-21-06-26&Itemid=27.
3. Березін О.В., Безпарточний М.Г., Нікілева Л.О. Механізми формування та методологія розвитку закладів і підприємств соціального обслуговування. Полтава: Інтер Графіка, 2013. — 210 с.
4. Битяк Ю. П. Адміністративне право України / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін. – 2004. – 401 с.
5. Бичков С.І. Теоретичні аспекти формування системи соціального захисту населення [Електронний ресурс] / С.І. Бичков // Державне управління: теорія та практика. – 2006. – №1. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua/ejournals/dutp/20061/txts/SOCIALNA/06bsiszn.pdf>.
6. Білозьоров Є.В., Гіда Є.О., Завальний А.М. та ін. Актуальні проблеми теорії держави та права : [навч. посіб.] / [Є.В. Білозьоров, Є.О. Гіда, А.М. Завальний та ін.] ; за заг. ред. Є.О. Гіди. – К. : ФОП О.С. Ліпкан, 2010. – 322 с.
7. Бойко М.Д. Право соціального забезпечення України: Навч. посіб.: - К.: «Олан», – 2004. – 312 с.
8. Болотіна Н. Право людини на соціальне забезпечення в Україні: проблема термінів і понять / Н. Болотіна // Право України. – 2000. – № 4. – С. 36.
9. Болотіна Н.Б. Право соціального захисту: становлення і розвиток в

- Україні. – К.: Знання, 2005. – 381 с.
- 10.Борецька Н.П. Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми: монографія - Донецьк: Янтра, 2001.352 с.
 - 11.Бородін І. Л. Функції публічного управління // Юридичний вісник. – 3 (32). – 2014. – с. 24-29.
 - 12.Бутник О. О. Аналіз моделей соціальної політики в країнах з розвинутими ринковими відносинами: досвід для України // Державне управління: удосконалення та розвиток [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/5_2018/33.pdf
 - 13.Бурлуцький С.В. Основні напрями вдосконалення законодавства України у сфері соціального захисту населення / Бурлуцький С.В. // Економіка та право. – 2009. – № 2. – с. 67-73.
 - 14.Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
 - 15.Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. акад. НАН України Ю.С. Шемшученка. – К., 2007.
 - 16.Венгуренко Т., Ясентюк А. Зарубіжний досвід соціального страхування та перспективи його застосування в Україні // Економічний аналіз. – 2020 рік. – Том 30. № 4. – с. 118-124.
 - 17.Вісник соціально-економічних досліджень. Вип. Ч. 2 / Одес.держ.екон. ун-т; Редкол.: проф. Зверяков М.І., проф. Ковальов А.І., проф. Буркинський Б.В., проф. Осипов В.І., проф. Максимова В.Ф., проф. Редкін О.С. та ін.. – Одеса: ОДЕУ, 2011 – 300 с., ст. 287.
 - 18.Галіцина Н.В. Проблеми систематизації джерел соціального права та шляхи їх вирішення // Юридичний науковий електронний журнал. – 2015. – № 6. – С. 111-115. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lsej.org.ua/6_2015/32.pdf
 - 19.Гнатюк Н., Соляк Л. Моделі соціального захисту зарубіжних країн та України [Електронний ресурс] / Н. Гнатюк, Л. Соляк // Вісник Львів. –

2010. – № 43. – с.168-174. – Режим доступу: <https://cutt.ly/cTlz2bZ>
- 20.Гошовська В. Соціальна держава: типи, сутність, зміст / В. Гошовська // Вісн. НАДУ. – 2007. – № 3. – С. 259-265.
- 21.Григораш Г.В., Григораш Т. Ф., Олійник В. Я., Субачов І. Т. Система соціального страхування зарубіжних країн: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. – 144 с.
- 22.Гриненко А. М. Соціальна політика : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни. – К. : КНЕУ, 2003. – 309 с.
- 23.Грициняк О. І. До питання аналізу зарубіжного досвіду соціального забезпечення та можливості його впливу на відтворення робочої сили в Україні // Науковий вісник Ужгородського національного університету [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://cutt.ly/9TlzxY3>
- 24.Денисенко К. Державна політика у сфері соціального захисту: аналіз понятійно-категоріального апарату. ефективність державного управління. – 2017. – вип. 2 (51). ч. 1.
- 25.Державне управління: європейські стандарти, досвід та адміністративне право / В.Б. Авер'янов, В.А. Дерезь, А.М. Школик та ін. ; за заг. ред. В.Б. Авер'янова. – К., 2007.
- 26.Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. – К., 2003.
- 27.Дідківська Л.І. Державне регулювання економіки : навч. посіб./ Л.І. Дідківська, Л.С, Головка. – К. : Знання-Прес, 2000. – 209 с.
- 28.Доценко І.О., Кукурічко Р.С. Зарубіжний досвід фінансового забезпечення соціального захисту населення // Фінансовий простір № 2 (18) 2015. – с. 322-325.
- 29.Дубич К. В. Механізми державного управління соціальними послугами : зарубіжний досвід та українські реалії : монографія / К. В. Дубич. – Київ : Інформ.-аналіт. агентство, 2015. – 377 с.
- 30.Дубич К.В. Реформи соціальних послуг в Україні: сучасний стан і

- проблеми впровадження // Аспекти публічного управління. – № 3 (17) березень 2015.
- 31.Дубич К.В. Сучасна система надання соціальних послуг України // Державне управління: удосконалення та розвиток № 3. –2015.
- 32.Етимологічний словник української мови : у 7 т. / ред. кол. : О. С. Мельничук (голов. ред. та ін.) ; [уклад. Р. В. Болдирев та ін.] ; ред. В. Т. Коломієць, В. Г. Складенко). – К. : Наук. думка, 1983. – Т. 4. – Н-П. – 2008. – 656 с.
- 33.Ефективність державного управління: зб. наук. пр. Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України. – Вип. 22 / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2010. – 410 с., ст. 309.
- 34.Європейська соціальна хартія від 18 жовтня 1961 [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_300#Text
- 35.Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
- 36.Капітан О.І. Адміністративно-правове регулювання діяльності суб'єктів формування та реалізації соціальної політики України в умовах євроінтеграційних процесів : дис. Д-ра філософії. Львів. – 2020. – 227 с.
- 37.Конвенція про мінімальні норми соціального забезпечення. Конвенція №102 / Конвенції та рекомендації, ухвалені міжнародною організацією праці. 1919-1964. Т.І. – МОП. – Женева. – 2001. – С. 554–563.
- 38.Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
- 39.Коротич О. Б. Реалізація соціальної політики України в умовах реформування публічної влади. Актуальні проблеми державного управління, № 2(50). – 2016 р. – С. 6-10.

40. Корнієнко Л.В. Якість і доступність послуг – за європейськими стандартами / Л.В. Корнієнко. – // Соціальний захист. – 2011. – №10. – с. 17.
41. Лагутін В. Людина та економіка: соціоекономіка. – К.: Просвіта, 1996. – с. 318.
42. Лахижа М. І. Актуальні проблеми удосконалення публічного управління в Україні: зміни, реформування, модернізація, оптимізація, децентралізація, реструктуризація, перезавантаження // Актуальні проблеми державного управління. – № 1 (57)/2020. – с. 18-28.
43. Ліжевський А.Л. Публічне адміністрування у сфері соціального захисту: теорія та практика. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Запорізький національний університет, Запоріжжя, 2021. http://phd.znu.edu.ua/page/dis/07_2021/Lizhevskiyi.pdf
44. Лопушняк Г. С. Інституційне забезпечення державної соціальної політики: теоретико-проблемні аспекти / Г. С. Лопушняк // Теорія та історія державного управління. Актуальні проблеми державного управління. – 2011. – № 2 (40). – С. 6.
45. Лукашевич М. П. Теорія і методи соціальної роботи : навч. посіб. / М. П. Лукашевич, І. І. Мигович. – 2-ге вид., допов. і випр. – К. : МАУП, 2003. – 168 с.
46. Маховський Д. Соціальна політика України: стан та перспективи розвитку / Д. Маховський // Економіка й управління соціальним господарством. – 2017. – № 2.
47. Мельник Р. С. Категорія «публічне управління» у новій інтерпретації / Р. С. Мельник // Право і суспільство. – 2012. – № 6. – С. 95-98.
48. Михайловська І. М., Неліпович О. В. Система соціального захисту населення в Україні: сутність, основні складові та напрямки

вдосконалення // Вісник Хмельницького національного університету 2011, № 6, Т. 4. – С. 255-260.

- 49.І. М. Миценко, Т. В. Решитько. Зарубіжний досвід у вирішенні проблем соціального захисту населення // Збірник наукових праць Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна «Проблеми економіки транспорту», 2018, вип. 16. <http://pte.diit.edu.ua/old/article/view/152741>
- 50.Міжнародний Пакт про економічні, соціальні та культурні права від 16.12.1966 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text
- 51.Моделі соціального захисту в країнах ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу з: <http://uk.wikipedia.org>
- 52.Москаленко В.В. Сутність соціального захисту та його місце в політиці соціальної держави / В. Москаленко // Наукові записки. – 2003. – Том 21. – с. 42.
- 53.Новикова О. Соціальна безпека: організаційно-економічні проблеми і шляхи вирішення. – Донецьк: ІЕПНАН України, 1997. – с 19.
- 54.Оболенський О. Ю. Провісники нового публічного управління / О. Ю. Оболенський // Розвиток публічного адміністрування на засадах менеджменту: європейський контекст : матеріали наук.-практ. конф., Дніпропетровськ, 15-16 травня 2009 р. / за заг. ред. С. М. Серьогіна. – Дніпропетр. : ДРІДУ НАДУ, 2009. – С. 3–8.
- 55.Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 14.01.1998 р. [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-%D0%B2%D1%80#Text>
- 56.Основні напрями оптимізації системи соціального захисту в Україні: аналіт. доповідь. – К. : НІСД, 2012. – 88 с.
- 57.Офіційний сайт Міністерства соціальної політики [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: <https://www.msp.gov.ua/content/socialni-standarti.html>

58. Павлова Л.О. «Політико-економічний аналіз системи соціального захисту населення в Україні» [Електронний ресурс] веб-сайт Львівського Національного університету – Режим доступу: http://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/12/dis_pavlova.pdf.
59. Пилипишин В.П. Поняття та основні риси державного управління / В.П. Пилипишин // Юридична наука і практика. – 2011. – №2. – с.10-14.
60. Положення про Міністерство соціальної політики України: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.06.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/423-2015-%D0%BF#Text>
61. Поляк Н. О. Порівняння українського законодавства у галузі соціального забезпечення з нормами Європейського кодексу соціального забезпечення / Н. П. Баранова, Н. О. Поляк // Актуальні питання кодифікації законодавства України. – Випуск 2. – К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 2010. – С. 11-16.
62. Про внесення змін та доповнень до обласної Комплексної програми соціального захисту і соціального забезпечення населення області на 2013-2020 роки: Рішення Полтавської обласної ради від 23.11.2016 № 272 – [Електронний ресурс]/ Офіційний веб-сайт Полтавської обласної ради – Режим доступу: <http://www.oblrada.pl.ua/index.php/docs/rishennja-sesij-oblasnoyi-radi-vii-sklikannja/8517-2-plenarne-zasidannja-11-pozachergovoyi-sesiyi-vii-sklikannja-23112016-roku>.
63. Про Державний бюджет України: Закон України від 15.12.2000 [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text>
64. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії із змінами і доповненнями: Закон України від 05.10.2000 № 2017 – III - [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України – Режим доступу:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2017-14>.

65. Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам: Закон України від 16.11.2000 року №2109-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2109-14#Text>
66. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям: Закон України від 1.06.2000 №1768-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1768-14#Text>
67. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України від 21.11.1992 №2811-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-12#Text>
68. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 №1105-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>
69. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000 №1533-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14#Text>
70. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Закон України від 21.03.1991 №875-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>
71. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text>
72. Про прожитковий мінімум: Закон України від 15.07.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-14#Text>
73. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 №2011-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>
74. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>

75. Про становище багатодітних сімей у країнах ЄС. URL: <http://bukviche.com/pro-stanovyche-bahatoditnych-simej>
76. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>
77. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 №3551-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>
78. Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист: Закон України від 24.03.1998 №203/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/203/98-%D0%B2%D1%80#Text>
79. Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 28.02.1991 №796-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/796-12#Text>
80. Про схвалення Стратегії реформування системи надання соціальних послуг: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.08.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/556-2012-%D1%80#Text>
81. Риндюк В.І. Удосконалення законодавства як правотворча діяльність Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/32614154.pdf>
82. Рудкевич І.В. Напрями вдосконалення державних механізмів соціального захисту населення //Інвестиції: практика та досвід № 8/2011 http://www.investplan.com.ua/pdf/8_2011/25.pdf

83. Рудкевич І.В. Роль держави в моделях соціального захисту [Електронний ресурс] / І.В. Рудкевич // Науковий вісник Академії муніципального управління, серія «Управління». – 2011. – №1. – с. 22. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_upravl/2011_1/22.pdf
84. Семигіна Т. В. Соціальна політика економічно розвинутих країн в умовах глобалізації / Т. В. Семигіна // Магістеріум : Соціальна робота і охорона здоров'я. – 2004. – № 15. – С. 79-84.
85. Сергієнко О. Соціальна політика в сучасному світі та в Україні. Україна: аспекти праці. 2002. – № 1. – С. 31–35.
86. Сіденко С.В. Глобалізація економіки: соціальні наслідки і проблеми. Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. 2004. № 1 (25). – С. 10.
87. Скуратівський В. Соціальна політика / В. Скуратівський, О. Палій. – К. : Вид-во УАДУ, 2003. – 265 с.
88. Соціальний захист населення в Німеччині [Електронний ресурс] Юридічно-соціальний портал. – Режим доступу: <http://www.pilga.in.ua/node/23>. 93
89. Соціальний захист населення: досвід Японії [Електронний ресурс] Юридічно-соціальний портал. – Режим доступу: <http://www.pilga.in.ua/node/24>. 94
90. Соціальний захист у зарубіжних країнах [Електронний ресурс]. – 2010. – Режим доступу: <http://www.pilga.in.ua/node/23>. 95
91. Стратегія цифрової трансформації соціальної сфери : Розпорядження КМУ від 28 жовтня 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1353-2020-%D1%80#Text>
92. Тарабукіна І. Створення конкурентного ринку соціальних послуг поліпшить їх якість і доступність / І. Тарабукіна // Соціальний захист. – 2011. – №10. – ст. 15.

93. Трофименко М. Ю. Фінансові аспекти розвитку соціальної інфраструктури в Україні. Облік і фінанси. – 2018. – № 4. С. 115-122.
94. Трунін С.Н. Економіка праці: підручник / С.Н. Трунін // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kniga.scienceontheweb.net/struktura-politika-dohodov-ryinochnoy-23655.html>
95. Управління соціальним забезпеченням: практичний посібник для членів правління установ соціального забезпечення в Центральній та Східній Європі. – Будапешт, Міжнародне бюро праці, 2005.
96. Управління соціальним та гуманітарним розвитком : навч. посіб. / авт. кол. : В. А. Скуратівський, В. П. Трощинський, Е. М. Лібанова та ін. ; за заг. ред. В. А. Скуратівського, В. П. Трощинського : у 2 ч. – К. : НАДУ, 2009. – Ч. 1. – 456 с.
97. Фединець Н.І., Миронов Ю.Б., Гонська М.Р. Соціологія ринку [Електронний ресурс] // Навчальний посібник. – Львів: Видавництво ЛКА, 2011. – 226 с. – Режим доступу: http://tourlib.net/books_others/sociologia-rynku7.htm.
98. Функціонування системи соціальних послуг в Україні: короткий опис. // Соціальні послуги в громадах – підтримка реформи соціальної політики в Україні. – Київ, 2019. [Електронний ресурс]. – 2010. – Режим доступу: <https://cutt.ly/yTlzFBp>
99. Халецька А. Напрями удосконалення роботи установ соціального захисту населення в Україні // Економіка та держава № 9/2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.economy.in.ua/pdf/9_2009/24.pdf
100. Шевчук А. П. Формування моделей соціальної політики як складова державного управління в соціально-економічній сфері / А. П. Шевчук // Унів. наук. записки. – 2006. – № 2 (18). – С. 310-317.
101. Шевчук П.І. Соціальна політика та соціальна безпека. навчальний посібник / Шевчук П.І. – Львів : Вид-во ЛРІДУ УАДУ, 2003. – 178 с .
102. Шклярський Ю. Соціальний захист в економічній структурі суспільства.

Соціальний захист. – 1998. – № 8. – С. 33–40.

- 103.Щодо оптимізації системи надання соціальних послуг на місцевому рівні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-01/111Zapiska-sotsposlugi-OTG-Kovyazina-%282%29-4ef9e.pdf>
- 104.Keeling D. Management in Government / D. Keeling (1972), London: Allen & Unwin.

ДОДАТКИ

Додаток А

Наукові праці автора за темою кваліфікаційної роботи

Міністерство освіти і науки України
 Національний університет
 «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
 Азербайджанський державний економічний університет (UNEC)
 Білостоцький технологічний університет (Польща)
 ISMA University (Латвійська республіка)
 University North (Хорватія)
 Varna Free University «Chernorizets Hrabar» (Болгарія)
 Національний університет «Чернігівська політехніка»
 Дніпропетровський регіональний інститут державного управління
 Національної академії державного управління
 при Президентіві України
 Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України
 Західноукраїнський національний університет
 Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
 Херсонський національний технічний університет
 Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

**Матеріали VIII Всеукраїнської
 науково-практичної Інтернет-конференції
 за міжнародною участю**

29 квітня 2021 року

Полтава

2021

УДК 35.073:34(477)

О64

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу
Національного університету
імені Юрія Кондратюка заборонено

Редакційна колегія:

М. І. Лахижа, д. держ. упр., професор;

В. В. Гришко, д.е.н., професор;

І. О. Кульчій, к. держ. упр., доцент.

Організаційно-правові аспекти публічного управління в Україні: Матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції за міжнародною участю, 29 квітня 2021 р. – Полтава : Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2021. – 196 с.

У збірнику матеріалів VIII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції за міжнародною участю розглядаються теоретичні та правові аспекти модернізації публічного управління України з урахуванням іноземного досвіду, шляхи та методи оптимізації діяльності органів влади на регіональному рівні, іноземний досвід впровадження сучасних систем та методів управління в діяльність органів влади, організаційні та фінансові аспекти забезпечення діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, розвиток лідерства в публічному управлінні, підготовка та підвищення кваліфікації кадрів державної служби та служби в органах місцевого самоврядування.

Розрахований на фахівців публічного управління, працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, науковців, викладачів, слухачів та студентів.

УДК 35.073:34(477)

*Матеріали друкуються мовами оригіналів.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів
відповідають автори.*

- Бабенко Тетяна Володимирівна,**
НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
В СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАЦІ..... **Ошибка! Закладка не определена.**
- Болдирєва Людмила Миколаївна**
ЛОГІСТИЧНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ
ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА..... **Ошибка! Закладка не определена.**
- Гаврильєва Алла Олександрівна,**
УДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ
НАСЕЛЕННЯ 111
- Діденко Дарія Сергійвна,**
НАСЛІДКИ COVID-19 ДЛЯ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ **Ошибка! Закладка не определена.**
- Дурман Микола Олександрович**
Темніков Олександр Олександрович
ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ **Ошибка! Закладка не определена.**
- Злочевська Валентина**
ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ГІРНИЧОГО НАГЛЯДУ **Ошибка! Закладка не определена.**
- Козьменко Марія,**
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТУРИСТСЬКИХ ПОСЛУГ **Ошибка! Закладка не определена.**
- Кізуб Володимир Сергійович,**
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ОХОРОНИ
ЗДОРОВ'Я..... **Ошибка! Закладка не определена.**
- Костирко Микола Михайлович**
УДОСКОНАЛЕННЯ ВНУТРІШНІХ КОМУНІКАЦІЙ
АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ..... **Ошибка! Закладка не определена.**
- Курнакова Наталія Олександрівна,**
ЗАСТОСУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ПОКАЗНИКІВ ЯК КРИТЕРІЇВ ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
УПРАВЛІННЯ
ОБ'ЄКТАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ..... **Ошибка! Закладка не определена.**
- Крамаренко Тетяна Валеріївна**
МЕХАНІЗМ УДОСКОНАЛЕННЯ КОМУНАЛЬНИХ СЛУЖБ
НА ПРИКЛАДІ МІСТА ПОЛТАВА..... **Ошибка! Закладка не определена.**
- Лецишин Руслан Миколайович**
НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ
СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ..... **Ошибка! Закладка не определена.**
- Подовжній Юрій Олександрович**
ДОСВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ НА ПРИКЛАДІ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ
ТА НІМЕЧЧИНИ..... **Ошибка! Закладка не определена.**
- Приходько Анна Ігорівна,**
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ КОМПЛЕКСУ
МАРКЕТИНГУ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА **Ошибка! Закладка не определена.**

*Гаврильєва Алла Олександрівна,
Управління соціального захисту населення
Шевченківської районної у м. Полтаві ради, головний спеціаліст відділу по
наданню всіх видів соціальних допомог
та компенсацій*

УДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

Створення ефективної системи управління сферою соціального захисту населення є важливою складовою процесу інтеграції України до Європейського Союзу. В сучасних умовах поширення коронавірусу в Україні та світі система соціального захисту населення потребує ефективного публічного управління для забезпечення її стабільності та можливості виконувати захисну функцію для громадян держави. Тому дослідження цієї проблеми є досить актуальним для подальшого реформування та розвитку ефективної та потужної системи публічного управління у сфері соціального захисту населення в Україні.

Публічна політика у сфері соціального захисту населення є одним із головних напрямків діяльності держави та важливим фактором забезпечення соціальних потреб населення. Публічна політика має бути спрямована на реалізацію мети, що відповідає ст.46 Конституції України, відповідно до якої громадяни мають право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та інших випадках, передбачених законом [1].

В Україні публічна політика у сфері соціального захисту населення реалізується через систему центральних та місцевих органів влади, які здійснюють забезпечення соціальних прав і гарантій громадян на основі основних конституційних принципів соціальної держави – рівності та соціальної справедливості. Згідно з цими принципами, публічне управління соціальним захистом населення спрямоване на забезпечення захисту громадян,

надання їм соціальних гарантій, визначення належних державних соціальних стандартів та нормативів.

На сьогодні публічне управління сферою соціального захисту населення є складним процесом та характеризується низкою проблем, пов'язаних з недосконалістю законодавства у сфері соціального захисту населення; повільним впровадженням структурних змін щодо підвищення адресності соціальної допомоги; відсутністю взаємоузгодження різних програм соціальної допомоги населенню; недосконалістю трансформації структурних підрозділів соціального захисту населення; неналежним фінансуванням соціальної сфери; необхідністю підготовки державних службовців у зв'язку з реформуванням системи соціального захисту населення та забезпечення діяльності органів Національної соціальної служби тощо.

Функціонування територіальних органів Національної соціальної служби на регіональному та субрегіональному рівнях дозволить встановити єдині стандарти соціальної підтримки та здійснювати контроль за їх дотриманням; уникнути проблеми дублювання функцій та повноважень на різних рівнях виконавчої влади; сприятиме розвитку соціальних послуг, якісних сервісів, наближених до громадян, розширенню можливостей для одержання соціальних послуг, поліпшення їх якості, створення та розвиток якісних соціальних сервісів для населення в громадах, за місцем проживання та вчасна організація спеціалізованих соціальних послуг. Соціальні послуги мають стати максимально доступними для найменш захищених громадян – людей похилого віку, осіб з інвалідністю, людей та сімей, що опинилися у складних життєвих обставинах [2].

Варто зазначити, що подібні реформи необхідно проводити з урахуванням зарубіжного досвіду країн, які на сьогодні ефективно реалізують політику у сфері соціального захисту населення. Зокрема, державне регулювання соціальної політики ЄС відбувається шляхом формування каталогу основних соціальних прав працівників та фундаментальних прав громадянина ЄС, заснованих, зокрема, на принципі соціальної справедливості та рівності

громадян, а також шляхом прийняття низки правових актів у сфері трудових відносин і відносин у сфері соціального забезпечення.

Сучасна європейська соціальна модель заснована на моделі соціальної справедливості. Вона передбачає єдність дій держави і громадянського суспільства, спрямованих на задоволення основних матеріальних потреб усіх громадян, на їх участь у житті суспільства та на посилення соціальної згуртованості [3].

Досвід публічного управління соціальними відносинами у ЄС має для України велике значення у процесі реформування українського суспільства та забезпечення соціальної політики відповідно до міжнародних стандартів. Приведення державної політики у сфері соціального захисту населення відповідно до міжнародно-правових, зокрема до європейських, стандартів є важливою передумовою успішної європейської інтеграції України.

Література:

1. Конституція України – [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Національна соціальна сервісна служба зробить систему соціального захисту більш адресною та ефективною – [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.msp.gov.ua/news/19281.html>

3. Соціальна політика Євросоюзу та її основні моделі – [Електронний ресурс] Режим доступу: https://pidru4niki.com/1048030448566/pravo/sotsialna_politika_yevrosoyuzu_osnovni_modeli